ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ — ОЛИЙ БАХТ

OZBEKISTON KASABA UYUSHMALARI FEDERATSIYASI · FEDERATION OF TRADE UNIONS OF UZBEKISTAN

ИШОНЧ

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

2 апрель, пайшанба 1998 йил №38 (540)

Сешанба, пайшанба ва шанба кунлари чиқади

УШБУ СОНДА:

2-бетда
ПЕШТАХТАЛАР НЕГА БЎШ?

3-бетда
БИЛМАЙИН БОСДИМ ТИКОННИ...

4-бетда
МУМТОЗ МАҲАЛ БЕГИМ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ

ФАРМОНИ

Республикада пиллачилик соҳасини бошқариш тизимини такомиллаштириш тўғрисида

Республикада пиллачилик соҳасини бошқаришни такомиллаштириш, бозор муносабатларини чуқурлаштириш ҳамда соҳа корхоналарининг экспорт салоҳиятини ошириш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси, Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, «Ўзбекенгилсаноат» давлат уюшмаси, Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги илмий-ишлаб чиқариш маркази, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликлари, шунингдек, ипакчилик соҳасида хўжалик юритувчи субьектларнинг:

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги «Пилла» уюшмасини, «Ўзбекенгилсаноат» давлат уюшмасининг «Андижон ипаги», «Хон атлас» ва «Кумуш тола» акциядорлик компанияларини тугатиш;

«Шойи» акциядорлик компанияси ҳамда «Пилла-холдинг» холдинг компаниясини ўз ичига оладиган «Ўзбек ипаги» мустақил уюшмасини ташкил этиш;

ипакли ва аралаш газламалар ишлаб чиқарадиган шойи тўқиш корхоналари, шунингдек, Табиий шойи ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш бўйича марказий илмий тадқиқот институтини ўз ичига оладиган «Шойи» акциядорлик компаниясини тузиш;

таркибига пилла хомашёси ва ипакли калава ишлаб чиқарадиган шойи тўқиш саноати, ипак қурти уруғи тайёрлайдиган заводлар, хом пиллани қабул қилиш ва дастлабки ишлов бериш корхоналари, тутчилик хўжаликлари, ипак қурти наслчилик станциялари ва автотранспорт корхоналари, шунингдек, бевосита компанияга бўйсундириладиган Ўзбекистон Ипакчилик илмий тадқиқот институти кирадиган «Пилла-холдинг» холдинг компанияси ва унинг ҳудудий акциядорлик бирлашмаларини ташкил этиш ҳақидаги таклифлари қабул қилинсин.

2. «Ўзбек ипаги» уюшмасининг асосий вазифалари ва фаолият йўналишлари қуйидагича белгилансин:

«Пилла-холдинг» холдинг компанияси ва «Шойи» акциядорлик компаниясининг сифатли қуруқ пилла, пилла хомашёси ва ипак калава, жаҳон бозорида рақобатбардош бўлган табиий ва аралаш шойи газламалари ишлаб чиқаришнинг ягона технологик жараёнини таъминлаш борасидаги фаолиятини мувофиқлаштириш;

уюшма таркибига кирадиган компанияларнинг корхона ва ташкилотлари ўртасидаги хўжалик ва технологик алоқаларни шартнома муносабатлари тизимини такомиллаштириш йўли билан мустаҳкамлаш;

пиллачилик соҳасида хусусийлаштириш жараёнини чуқурлаштириш ҳамда агросаноат интеграцияси ва кооперациясининг янги ташкилий шаклларини ривожлантириш;

сифатли уруғ ва пилла тайёрлаш, пиллакашлик, ипак йигириш, шойи тўқиш соҳалари бўйича ишлаб чиқаришга илғор технологияларни жорий этиш борасида ягона техникавий ва инвестицион сиёсат юритиш;

пиллачилик соҳасига, жумладан, хорижий сармоялар иштирокидаги корхоналар барпо этиш йўли билан, хорижий сармоялар жалб этиш;

ипакчилик маҳсулотларини экспорт қилиш ҳажмини кўпайтириш учун ички ва ташқи бозорнинг маркетинг тадқиқотларини амалга ошириш, республика ипакчилик саноати корхоналари маҳсулотларининг жаҳон бозорида рақобатбардошлигини таъминлаш.

3. Янги тутзорлар барпо этилган майдонлар 3 йил муҳлатга ер солиғидан озод қилинсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси бир ҳафта муддат ичида мазкур Фармоннинг бажарилиши бўйича қарор қабул қилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 30 март

ДАЛАЛАРГА ЧИГИТ ҚАДАЛМОҚДА

Сурхондарё вилояти Термез туманининг «Намуна» жамоа хўжалиги пахтакорлари ҳам экин-текин ишларини қизғин давом эттиришмоқда. Бу йил улар ихтиёрида 935 гектар ер бор. Улар бу ерларга ўзларига маъқул деб ҳисоблаган «Термез-31» ва «Наманган-77» навлари уруғини сепишга келишишди. Барча ишларда агротехник қоидаларга амал қилиниб, самарадор техникадан оқилона фойдаланилмоқда.

Мавжуд ернинг 270 гектарида уруғ плёнка остига экилди.

Суратда: (чапдан) хўжалик раҳбари Амирқул ҲИММАТОВ, бригадир Ўринбой ТУРСУНОВ ва ҳоким муовини Тўра ЗОИРОВЛАР экиш ишлари сифатини назорат қилишмоқда

И.ХЎЖАЕВ олган сурат (ЎзА).

ЕТТИ ИҚЛИМ НАФАСИ

Америка Қўшма Штатлари президентининг Яқин Шарқдаги махсус вакили Деннис Росснинг Исроил ва Фаластин раҳбарлари билан учрашуви муваффақиятсиз якунланди. Деннис Росс Исроил Бош вазири Беньямин Нетаньяхуни Фаластин раҳбарияти билан тинчлик музокаралари бошлашга кўндира олмади.

* * *

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби Кофи Аннаннинг Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзолари бўлган давлатлар бўйлаб сафари давом этмоқда. Кофи Аннан бугунга қадар Россия ва Хитой Халқ Республикасида бўлди.

* * *

Арманистонда президентлик сайловлари ниҳоясига етди. Дастлабки маълумотларга қараганда, мамлакатнинг ҳозирги Бош вазири Роберт Кочарян энг кўп овоз олган. У сайловчиларнинг 60 фоиз овозига эга бўлган. Арманистоннинг собиқ компартияси раҳбари Кр'аен Дэмирчян эса 32 фоиз овоз олган.

* * *

Венада жаҳондаги энг йирик нефть ишлаб чиқарувчи мамлакатлар вакилларининг учрашуви бўлиб ўтди. Унда жаҳон нефть бозоридаги ўзгаришлар, жумладан, нефть, нархларининг кескин тушиб кетгани билан боғлиқ масалалар муҳокама этилди.

* * *

Америка Қўшма Штатлари Президенти Бил Клинтон ва унинг рафиқаси Хиллари хоним Африка мамлакатлари бўйлаб сафарни ниҳоясига етказдилар. Бугун эр-хотин Клинтонлар Африканинг Сенегал давлатидан Вашингтонга қайтиб кетдилар.

* * *

Россия Давлат Думаси мамлакат президенти Борис Ельцинга мурожаат этиб, янги тузилажак ҳукумат фаолиятига доир йиғилиш ўтказишни таклиф этди. Дума раҳбарларининг фикрича, Борис Ельцин янги ҳукуматнинг қандай бўлиши кераклиги ва унинг асосий вазифалари ҳақида атрофлича маълумот бериши керак.

* * *

Бразилия ўрмонзорларида кучли ёнғинлар давом этмоқда. Ёнғинлар асосан фермерлар яйлов учун майдонларни кенгайтириш мақсадида ўрмонларга ўт қўйишлари оқибатида авж олиб кетган. Ёнғин минглаб квадрат километр майдондаги ўрмонларни кулга айлантириб юборди. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ёнғинни ўчириш учун Бразилия ҳукуматига ёрдам кўрсатишга қарор қилган.

Жаҳон ахборот агентликлари хабарлари асосида.

Истиқлол берган имкон

МАҚСАДЛИ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯ

халқимизда эртанги кунга ишончни мустаҳкамламоқда

Мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий сиёсатининг тамойилларидан келиб чиққан ҳолда 1998 йил Президентимиз томонидан Оила йили деб эълон қилиниши инсон манфаатларини кўзлаган ижтимоий-иқтисодий ва маданий-маърифий ишларнинг узвий давоми бўлди. Республикамизда «Оила йили» дастури ишлаб чиқилди. Бу аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш сиёсатининг ёрқин намунасидир. Мазкур Дастурда оиланинг жамиятда тутган ўрни ва ислоҳотларда иштирокини янада ошириш, уларнинг ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий, маънавий-ахлоқий манфаатларини ҳимоя қилишни давлат томонидан қўллаб-қувватлашни кучайтириш назарда тутилган.

Мустақиллик йилларида республикамизда кам таъминланган ва кўп болали оилаларга ёрдам кўрсатиш тизими тубдан ислоҳ қилинди. Фақатгина 1997 йилда фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш маҳалла қўмиталари орқали 900 мингга яқин оилага 2 миллиард 341 миллион сўм нафақа тўланди, 52 минг оилага эса максимал даражада (энг кам иш ҳақининг 3 баробари миқдорида) моддий ёрдам кўрсатилди. Шунингдек, 16 ёшгача болалари бўлган (2 млн. 282 минг) оилаларга давлат бюджетидан 9 миллиард 833 миллион сўм нафақа эгаларига етказилиб берилди.

Бизда аввалбошданоқ аҳоли турмуш даражаси кескин пасайиб кетишининг олдини олиш учун зарурий чора-тадбирлар кўрилди. Бу ишларнинг қанчалик кенг қамровли эканлигини қуйидаги рақамлар ҳам акс эттиради. Фақатгина 1997 йилнинг ўзида ижтимоий-маданий тадбирларни молиявий таъминлаш учун давлат бюджетидан 123 миллиард сўм ёки барча харажатларнинг қарийб 40 фоизи миқдорида маблағ ажратилди. Аҳоли даромадлари 1996 йилдагига нисбатан 2 баравар ошди. Бу кўрсаткич МДҲ давлатлари ичида энг юқори бўлиб, Россияда 17,8 фоизни, Украинада 6,2 фоизни, Қирғизистонда 32,4 фоизни ташкил қилди.

Мамлакатимиз келажаги, бизнинг интеллектуал бойлигимиз бўлган — ёш авлодни тарбиялашга, уларни ҳар томонлама баркамол инсон қилиб вояга етказишга катта эътибор берилмоқда. Бугунги кунда республикамиз миқёсида 8 мингдан ортиқ мактабгача тарбия муассасалари бўлиб, уларда 760 мингга яқин бола тарбияланмоқда. Боғча тарбияланувчиларининг ҳар бири учун ота-она ойига ўртача 360 сўм тўлайди, холос. Амалда эса ҳар боланинг бир кунлик овқатланишининг ўзи ўртача 114 сўмданга тўғри келади. Меҳрибонлик уйлари, мактаб интернат тарбияланувчилари, лицей ўқувчилари учун бир кунлик харажат 166 сўмни ташкил этади. Жорий йилда ушбу мақсадлар учун республика бюджетидан 8 миллиард 945 миллион сўм ажратилишининг ўзи бу борада давлатнинг қанчалик ғамхўрлигини яққол ифодалаб турибди.

Ўқувчилар, талабалар, нафақахўрлар, кам таъминланган кўп болали оилалар, ногиронлар, боқувчиси йўқ кексалар нафақат тўғридан-тўғри нафақа ёки бўлмаса моддий ёрдам, балки турли хил имтиёзлардан ҳам кенг фойдаланмоқдалар. Мактаб ошхоналари қўшимча харажатларининг бир қисмини бюджет маблағлари ҳисобидан қоплаш, жамоат транспортида текин ёки арзон ҳақ тўлаб юриш, турар-жой ва коммунал хизматлари учун ҳақ тўлаш, дори-дармонлар ва энг зарур молларни белгиланган меъёрда бепул олиш ва бошқа бир қанча енгилликлар берилган. Булардан ташқари, мустақиллик йилларида ўрта махсус, олий ўқув юртларининг профессор-ўқитувчиларига, мактаб ўқитувчиларига, тиббиёт ходимларига электр энергия, газ ва коммунал хизматларидан фойдаланишда катта имтиёзлар берилди.

Собиқ тизимда ҳар хил маъмурий тўсиқлар орқали аҳолининг турли хил меҳнат шаклларидан фойдаланиш имкониятлари чекланган эди. Эркин бозор муносабатларига ўтиш билан ҳар бир шахснинг ўз қобилиятларидан, билим, тажриба ва имкониятларидан кенг фойдаланиб меҳнат қилиш ҳисобига ўз даромадларини ошириш, рўзғорига барака киритиш ва ижтимоий ҳимоя қилиш имкони яратилди.

Бунинг натижасида аҳолининг тадбиркорлик, томорқа хўжаликлари, якка тартибдаги меҳнат фаолиятидан олинадиган даромадлари улуши ортиб бормоқда. Масалан, 1997 йилда аҳоли даромадларида тадбиркорликнинг улуши 25 фоизга етди. Бунинг асосий омили тадбиркорлар ҳақ-ҳуқуқлари қонунлар билан ҳимояланаётгани, чет мамлакатлар билан алоқаларимизнинг эркинлашуви бўлди.

Маълумки, республикамиз аҳолисининг 62 фоизи қишлоқларда яшайди. Аҳолининг табиий ўсиши эса шаҳарларга нисбатан анча юқори. Қишлоқ хўжалигининг бир томонлама ривожланиши натижасида қишлоқларда ечимини кутаётган ижтимоий муаммолар тўпланиб қолган эди. Бу ҳолатни инобатга олиб, қишлоқ аҳолисини ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадида, янги иш жойлари ташкил қилиш, ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш, қишлоқ хўжалигида банд бўлган ортиқча ишчи кучларини бошқа соҳаларга ўтказишга алоҳида эътибор берилмоқда. Фақатгина 1996-1997 йилларда республикамизда жами 350 мингдан ортиқ янги иш ўринлари яратилган бўлса, унинг асосий қисми қишлоқ жойларида барпо этилди. Қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш дастури бўйича ҳам катта ижтимоий тадбирлар амалга оширилаяпти. Барча вилоятларда аҳолини сифатли ичимлик суви, табиий газ билан таъминлаш, тиббий хизмат кўрсатиш аҳволини яхшилаш чоралари кўрилди.

Меҳнат ресурсларидан самарали фойдаланиш, аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини тўлароқ қондириш мақсадида аҳолига томорқа ерлари ажратишга алоҳида эътибор берилмоқда. Республикамизда 1990-1997 йилларда 360 минг гектардан ортиқ ер томорқа учун ажратилди. Натижада, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришда хусусий секторнинг улуши кескин ошди. 1997 йилда етиштирилган ялпи қишлоқ хўжалиги маҳсулотининг 59,6 фоизи, гўштнинг 87,3 фоизи, сутнинг 90,9 фоизи, тухумнинг 70,5 фоизи, меванинг 60,3 фоизи аҳоли шахсий хўжаликларида етиштирилди.

Ҳеч бир муболағасиз айтиш мумкинки, мустақилликка эришган, ёки бўлмаса, ўз вақтида туб ислоҳотлар ўтказган ривожланган мамлакатларда ҳам бундай кучли ижтимоий муҳофаза қўлланилмаган.

Бунга хорижий мамлакатлар тажрибаси мисол бўла олади. Ижтимоий ҳимоя энг кучли ҳисобланган Швецияда ҳам фақатгина 12 фоиз оила давлат томонидан турли хил ижтимоий ёрдам олади. Бу кўрсаткич Буюк Британияда атиги 7 фоизни ташкил этади. Ёки бўлмаса, иқтисодий жиҳатдан энг ривожланган АҚШда ҳам давлат фақатгина ўзини-ўзи боқиш имкониятига эга бўлмаган ёки бўлмаса ижтимоий ёрдамга ўта муҳтож аҳоли тоифаларигагина ёрдам беради, холос.

Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишнинг Осиё давлатлари тажрибаси эса, ғарб давлатлариникидан анча фарқ қилади. Масалан, Японияда иккинчи жаҳон урушидан кейин асосий эътибор жамиятни ислоҳ қилишга ва иқтисодий ўсишга қаратилди. Аҳолининг ижтимоий ҳимояси эса, иккинчи даражали масала деб ҳисобланган. Бу жараён иқтисодий ўсишни таъминлаш билан бир вақтда босқичма-босқич кенгайтириб борилган.

Жанубий Кореяда ҳам дастлаб асосий эътибор иқтисодий ўсишга қаратилган эди. Лекин бу давлатда «конфуцианизм» анча кучли, яни, ўғил кекса ота-онасининг моддий таъминоти учун тўлиқ жавоб беради ёки бўлмаса «катта оила» доирасида ҳам таъминланган қариндош-уруғларга, айниқса кексаларга, ёрдам бериш тартиби сақланиб қолган. Бу соҳада халқимизнинг ўзига хос миллий урф-одатлари, қадриятлари бор. Бу таомилларни бозор иқтисодиёти шароитида сақлаб қолишимиз ва улардан кенгроқ фойдаланишимиз керак.

Ҳа, республикамизда ижтимоий ҳимоянинг турли хил шаклларидан ва имтиёзлардан деярли барча оилалар фойдаланиб келмоқдалар. Лекин ижтимоий ҳимоянинг қай даражада юқори ва кенг қамровли бўлиши авваламбор давлатимизнинг иқтисодий ривожланиш даражасига ва қудратига, аҳоли жон бошига яратилаётган ялпи ички маҳсулот ва миллий даромаднинг миқдорига тўғридан-тўғри боғлиқ бўлади. Иқтисодий ривожланишнинг дастлабки босқичларида ижтимоий-маданий харажатларнинг жуда ортиб кетиши давлатимиз иқтисодий ўсиш суръатларига, зарур йирик инвестиция лойиҳаларини ўз вақтида амалга оширишга салбий таъсир кўрсатиши мумкин. Шу сабабли аҳолини ижтимоий ҳимоялаш масалалари миллий анъаналар ва урф-одатларга таянган ҳолда бошқа иқтисодий соҳаларга доир муаммолар билан узвий равишда боғлаб ҳал этилиши лозим.

Энди бу жараённи МДҲ давлатлари билан боғлиқ ҳолда таҳлилий жиҳатдан кўриб чиқадиган бўлсак, собиқ иттифоқнинг аксарият давлатларида аҳолини ижтимоий ҳимоялаш турли даражада кечмоқда. Шу боис қатор мамлакатларда ижтимоий муаммолар кескинлигича қолмоқда.

Бугунги кунда Россия матбуотида иш ҳақи, пенсиялар ва ёрдам пуллари ўз вақтида берилмаётгани, мамлакатдаги норасида гўдаклар, ногиронлар, кексалар ва ёрдамга муҳтож оилаларнинг аҳволи тўғрисида қатор мақолалар чоп этилмоқда. «Россия ҳукумати раҳбарлари иш ҳақини ўз вақтида бериш масаласи яхшиланганини ҳақида тўхтовсиз гапирсалар-да, аммо бу борада ҳали ечилмаган муаммолар талайгина», деб ёзади «Труд» газетаси. Мисол учун, шу йилнинг февраль ойида иш ҳақи бўйича қарзлар бюджет соҳасида ҳам, нобюджет соҳасида ҳам бир қанча бароборга ошиб кетган. 1 мартга келиб умумий қарздорлик миқдори 3,27 миллион янги рублга кўпайиб, жами 57,76 миллиард рублни ташкил этган. Айниқса, бюджет ташкилотларида аҳвол ачинарлидир. Масалан, таълим бўйича иш ҳақидан қарзлар 958 миллиондан 1 миллиард 628 миллион рублга ошган. Соғлиқни сақлаш соҳасида эса 281 миллиондан 611 миллион рублга етган. Ана шу муаммолар натижасида ўтган йили мамлакатда ўз ҳақини талаб қилиб иш ташлашлар, митинглар, норозилик намойишлари кенг тус олди, бу борадаги муаммоларни бартараф этиш учун саъй-ҳаракатлар ҳам ҳалигача самарасини бергани йўқ, — деб ёзади «Труд». Яқинда Россия ҳукуматининг истеъфога чиқариб юборилишининг асосий сабабларидан бири ҳам мамлакат аҳолисига иш ҳақи, пенсиялар ва ёрдам пулларини ўз вақтида бериш борасидаги оқсашлар сабаб бўлгани оммавий ахборот воситаларида таъкидланмоқда.

Бизда эса, минг шукурки, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишнинг кенг қамровли тизими собитқадамлик билан қўлланилмоқда. Шу сабабли ҳам, ислоҳотларнинг иккинчи босқичида Президентимиз бошчилигида олиб борилаётган ижтимоий сиёсатнинг туб моҳияти аҳолининг аниқ табақаларини қамраб оладиган мақсадли миллий ижтимоий ҳимоя тизимини такомиллаштиришдан, айниқса, ижтимоий адолат қоидаларини янада мустаҳкамлаш, маҳаллий ҳокимият ва фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш идоралари мавқеини оширишдан иборатдир.

Ўз навбатида корхоналар, хайрия, жамоат ташкилотлари ва турли хил жамғармаларнинг роли ортиб боради. Энг асосийси, ҳар бир киши иқтисодий эркин бўлиб, ўз қобилияти ва меҳнатига таянган ҳолда оиласини ижтимоий ҳимоя қилишдаги масъулияти ошиб бориши лозим. Юртбошимиз таъбири билан айтганда **«У ўзини кичкина бир мурват деб ҳис этиши, ҳамма муаммоларни унинг ўрнига давлат ҳал қилиши керак деб билиши зарарли тушунчадир. Ҳаётга бундай муносабатда бўлинса, ўз фаолиятининг мақсадга мувофиқлиги, ўз меҳнати билан муносиб турмуш шароитини яратиш мумкинлиги ҳақидаги тасаввури сўнади».**

Хуллас, мамлакатимизда қўлланилаётган кучли ижтимоий сиёсат натижасида аҳоли турмуш даражасининг пасайиб кетиши, уларнинг даромадлар бўйича кескин табақаланишининг олди олинмоқда. Бу, ўз навбатида, барча соҳалардаги ислоҳотларни муваффақиятли амалга оширишнинг гарови бўлмоқда.

Зариф МИРЗАҚУЛОВ,
Аваз СОДИҚОВ.

Бизнинг шарҳ

ЙЎЛЧИ ЮЛДУЗ

Халқаро театр куни арафасида эълон қилинган «Ўзбекистон театр санъатини ривожлантириш тўғрисида»ги олий Фармонни ўқиб, бошимиз осмонга етди. Мамлакатимизнинг барча саҳна ижодкорлари, зиёлилар, ёшлар, санъат таълими соҳаси ходимлари, театр ишқибозлари Фармонни катта тарихий ҳужжат сифатида баҳоламоқда.

Дарҳақиқат, Фармонда театр ва бошқа томоша санъатларининг истиқболи масалалари шу қадар кенг ва теран қараладики, ҳар бир банди, ҳар бир сатрида олам-олам мазмун бор. Театр санъатини бошқариш, санъаткорларни ижтимоий муҳофаза қилиш, ёш мутахассисларни тарбиялаш, хорижий давлатлар билан шу соҳада кенг алоқалар ўрнатиш, энг яхши саҳна асарларини тарғиб қилишдан тортиб, томоша санъатлари тарихини ўрганиш, тадқиқотлар ва дарсликлар яратишгача энг муҳим масалалар қамраб олинган. Қисқаси бу ҳужжат бениҳоя донолик билан, узоқни кўзлаб муайян концепция асосида тузилган.

Ислоҳатлар чуқурлашиб бораётган ҳозирги кунларда «Ўзбектеатр» ижодий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг тузилиши айни муддао. Бошқа соҳаларда бўлгани каби театр санъатида ҳам энди ўз-ўзини бошқаришга ўтиш табиий. Театр ижодкорлари уюшмасининг бирлашма таркибига киритилгани, айниқса, «Артмадад» жамғармасининг таъсис этилиши санъат аҳли ижтимоий ҳимоясини яхшилашга бевосита хизмат қилади.

Фармон бошдан-оёқ театр санъатига меҳр-муҳаббат, саҳна ижодкорларига ғамхўрлик руҳи билан суғорилган. Унда театрларнинг моддий-техник негизини мустаҳкамлаш, санъаткорларни ижтимоий муҳофаза қилиш, катта-катта имтиёзлар, ёш истеъдодларни излаб топиш ва тарбия қилиш, энг муҳими, театр жамоаларини жаҳонга кўз-кўз қилса арзигулик асарлар яратишга йўналтириш асосий вазифалар сифатида белгиланган.

Маннон Уйғур номидаги Тошкент давлат санъат институти профессор-ўқитувчилари айниқса Фармоннинг 9 ва 10-бандларидан катта қониқиш ҳосил қилдилар. Уларда авваламбор мутахассис кадрлар тайёрлаш доирасини кенгайтириш вазифаси қўйилган. Яъни театрнинг ҳар хил турларига мутахассислар етиштириш билан бирга кино, телевидение ва радио соҳалари учун ҳам актёрлар, режиссёрлар, кино ва телешунослар, шунингдек, бадиий грим, либос, қўғирчоқ ясовчи ва спектаклларни безовчи рассомлар, санъат соҳалари бўйича ташкилотчилар ва бошқа мутахассисларни тарбиялаб етиштириш вазифаси қўйилган. Бу йилги қабул режаларида айнан шу йўналишлар ҳисобга олинади.

Фармонда институт қошида драматурглар ва режиссёрларнинг 2 йиллик олий курсларини ташкил этиш кўзда тутилганки, бу кўпгина ижодкорларнинг орзуси эди. Замонавий пьесаларга эҳтиёж, режиссёр танқислиги кучайган ҳозирги кунларда бундай чора айни муддаодир.

Фармонда 1999-2000 йилларда санъат институти учун ўқув ва ётоқхона биноларини лойиҳалаш ва қуриш учун маблағ ажратиш кўрсатилган. Бу саҳна ижодкорларига, ёш мутахассисларни тарбиялаб етиштириш, санъат таълимига чинакам ғамхўрлик белгисидир. Лўнда қилиб айтганда, Фармон муҳим тарихий аҳамиятга эга, ҳукуматимиз ва шахсан юртбошимиз И.Каримовнинг маънавият ва санъат соҳасидаги изчил сиёсатининг ёрқин ифодасидир. Шунинг учун ҳам у барча санъаткорлар ғайратига ғайрат қўшди. Энди биз, саҳна ижодкорлари, соҳа таълими ходимлари, театршунослар театр санъатини юксак марраларга кўтариш учун, халқимизнинг маънавий қудратини саҳна асарларида муносиб ёритиш учун қўлни-қўлга бериб, астойдил меҳнат қилишимиз лозим.

Ватанимиз Ўзбекистоннинг шаън-шавкати учун хизмат қилиш, ижод қилиш муқаддас бурчимиз деб биламиз. Мазкур Фармон шу бурчимизни изчил ва муваффақиятли бажаришимизга хизмат қилади.

Муҳсин ҚОДИРОВ,
М.Уйғур номидаги Тошкент Давлат санъат институти ректори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, санъатшунослик доктори, профессор.

ЭКОЛОГИЯ: БУГУН ВА ЭРТАГА

Экология, экология хавфсизлик масалалари журналистларни тобора қизиқтираётган мавзуга айланиб бораётир. Бошқача бўлиши мумкин ҳам эмас. Чунки жаҳон ҳамжамиятининг эътироф этишича, кириб келажак янги асримиз «экология асри» дейилар экан, бу жабҳа «жамият жарчиси» ҳисобланмиш биз журналистларни бефарқ қолдиролмайди.

Журналистларни қайта тайёрлаш халқаро жамоатчилик маркази экология масалалар билан бевосита шуғулланувчи мутахассислар иштирокида ташкил этган давра йиғилишида инсон ва табиат олдида турган долзарб муаммолар ўртага ташланди. Йиғилишда қатнашган матбуот ходимлари табиат муҳофазаси, экология масалаларини ҳал этиш учун жамоатчилик фикрини шунга мос равишда шакллантириб бориш, катта ҳажмдаги зарарли моддаларни ташқарига чиқараётган корхоналарга нисбатан қатъий чоралар қўлланилиши лозимлигини таъкидлашди. Бинобарин, корхона, ташкилотларда экологик аудитни доимий равишда ўтказиб туриш самарали натижалар бераётгани алоҳида таъкидланди.

Ўзбекистон телевидениесининг мухбири Ҳосият Маллабоева экологик хавфсизлик ҳақида гапирар экан, бу йўналишда назорат органлари, ундан ҳам аввалроқ халқимизнинг шахсий назоратини кучайтириш муҳимлигини таъкидлади.

Журналистлар «Маркази»нинг ходими Ирисмат Абдуҳолиқов экологик муаммоларни бартараф этиш ва умуман экология соҳасини чуқур тадқиқ этиш учун юқори малакали кадрлар тайёрлаш масаласи бугунги куннинг долзарб вазифаси эканлигини эслатиб ўтди. Албатта, инсоният янги минг йиллик бусағасида турган экан, янгидан-янги масалалар ўзининг ҳал қилинишини талаб этаверади. Гап фақат бу масалаларни ўз вақтида лўнда аниқлаб олиш, амалий ҳаракатни бошлашдан иборат.

Н.АЛИМОВ.

Кадрлар тайёрлаш бўйича Миллий дастур

Ўзбекистон ва Европа олий ўқув юртлари ҳамкорлиги

Италия, Франция ва Ирландиядаги тўртта нуфузли олий ўқув юрти Бухоро Давлат университетининг ҳамкорига айланди. Улар Бухородаги ўқув юртига иқтисодиёт соҳасида олий базавий таълимни янгилаш лойиҳасини амалга оширишда, шунингдек, бошқа ихтисосларни ўргатишда кўмаклашмоқда.

Ўтган йили Европа Иттифоқи Комиссиясининг «ТЕМПУС» дастури доирасида ўтказилган халқаро танловда Бухоро университетининг лойиҳаси ғолиб чиққани туфайли хорижий олий ўқув юртлари билан бевосита алоқа ўрнатиш имкони пайдо бўлди. «ТЕМПУС» дастури Европа Иттифоқи билан МДҲ мамлакатлари олий ўқув юртлари ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантиришга қаратилган.

Танлов якунларига кўра, Тошкент Давлат университети, Тошкент Давлат техника университети, Тошкент Тўқимачилик ва енгил саноат институти, шунингдек Ўзбекистоннинг бошқа бир қанча олий ўқув юртлари тақдим этган лойиҳалар ҳам энг яхши лойиҳалар қаторига киритилди. Бу лойиҳалар республиканинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёти истиқболларини ҳисобга олган ҳолда Кадрлар тайёрлаш бўйича Миллий дастур асосида ишлаб чиқилган эди. Уч йилга мўлжалланган бу лойиҳаларнинг ҳар бирини амалга ошириш учун 500 минг экюдан кўпроқ маблағ ажратилди. Янги ўқув курсларини ташкил этиш, ўқитувчиларининг малакасини ошириш, таълимнинг илғор усулларини ўзлаштириш, ўқув юртларининг моддий-техникавий базасини мустаҳкамлаш ҳам кўзда тутилган. Кўпгина ўқитувчилар, аспирант ва талабалар шу лойиҳалар доирасида ҳамкорлик қилаётган Европа олий ўқув юртларида бўлиб, тажриба ўрганди. Замонавий ўқув анжомлари харид қилинди.

«ТЕМПУС» дастури бўйича қўшма фаолият бошланишидан олдин катта тайёргарлик ишлари амалга оширилди. Мамлакатимиз халқ хўжалигининг турли тармоқлардаги турли йўналиш бўйича ишлайдиган мутахассисларга эҳтиёжи пухта таҳлил этилди. Ҳисоб-китоблар жамиятни ривожлантириш истиқболлари ҳамда ҳозирги пайтда кадрлар тайёрлашга қўйилаётган янги талабларга асосланган эди.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Халқаро ҳамкорлик Бош бошқармаси ана шуларни ҳисобга олиб, «ТЕМПУС» дастури бўйича танловда иштирок этиш учун олий ўқув юртлари томонидан тайёрланадиган лойиҳаларнинг устувор мавзулари рўйхатини тузиб чиқди. Улар орасида халқаро муносабатлар ва ҳуқуқ, иқтисодиёт, муҳандислик иши ва амалий технология, ўқитувчиларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш бўйича мавзулар бор. Хорижий ҳамкорларни ҳамда ҳамкорликнинг энг муҳим йўналишларини танлаб олишда республика олий ўқув юртларига ёрдам бериш учун Тошкентда семинар ўтказилди. Семинарга таклиф этилган Европа Иттифоқи Комиссияси ва «ТЕМПУС»нинг Ўзбекистондаги бюроси вакиллари унинг иштирокчиларига танлов шартлари, турли мамлакатлар олий ўқув юртлари ўртасида бевосита алоқаларни ўрнатиш қандай имкониятларни вужудга келтириши ҳақида сўзлаб бердилар.

Мамлакатимиз вилоятларидаги ўқув юртларидан халқаро танловда иштирок этиш учун аризаларнинг кўпайгани семинарнинг дастлабки натижаси бўлди. Бундай ҳамкорликни давом эттириш Ўзбекистоннинг олий таълим тизимида янги педогогик технологияларни ўзлаштириш, талабаларни Кадрлар тайёрлаш бўйича Миллий дастур талаблари асосида ўқитишни жадаллаштиришга кўмаклашади.

Анна ИВАНОВА,
ЎзА мухбири.

Истеъмолчи манфаати — муқаддас

ПЕШТАХТАЛАР НЕГА БЎШ?

Вилоят солиқчилари жойларда Вазирлар Маҳкамасининг 604-қарори қандай бажарилаётганлигини мунтазам текшириб боришаяпти. Олдинги гал шаҳар савдо шахобчалари кўздан кечирилганида бир қатор нуқсонлар аниқланиб дўкон мудирларига жиддий эътирозлар билдирилган эди. Бу галги текширувда солиқчилар ўша эътирозлар бўйича қандай ўзгаришлар қилинганини билмоқчи бўлдилар.

Ўзгаришлар катта эди. Навоий шаҳар савдо шохобчаларида кундалик рўзғор учун зарур бўлган 8 хил маҳсулотнинг ҳаммаси бор эди. Зарафшон, Учқудуқ шаҳарлари савдо шохобчалари ҳам эътирозга ўрин қолдиришмабди. Буни кўриб солиқчилар мамнун бўлишди.

Лекин туманлар бўйлаб рейд бошланган куниёқ солиқчиларнинг кайфияти бузилди. Икки-уч кун давомида улар 22 та дўконни кўздан кечириб чиқдилар. Шунда 13 та дўконда 8 хил кундалик зарур молларнинг анчагина қисмининг йўқлиги равшан бўлди-қўйди. Солиқчилар Қизилтепа туманидаги «Турон» ҳиссадорлик жамиятига қарашли 4-дўконга кирганларида кичик бир жанжалнинг устидан чиқиб қолишди. Харидорлар дўкон мудири С. Қўлдошевни ўртага олиб ун, ўсимлик ёғ, макарон йўқлигидан нолиб туришган эди.

Солиқчилар диққат билан қарашса пештахталардаги мавжуд маҳсулотларнинг нарх ёрлиқлари ҳам йўқ экан. Назорат касса машинасидан эса бир сўм ҳам ўтказилмабди. Шундан сўнг далолатнома тузишга тўғри келди. Камчиликларга йўл қўйган мудирга 750 сўм жарима солинди.

Хатирчи туманидаги «Чашма» ҳиссадорлик жамиятига қарашли 16-дўконда ҳам шундай манзара намоён бўлди.

Солиқчилар ҳамиша пештахталарда бўлиши лозим бўлган кундалик зарур озиқ-овқат маҳсулотлари хилини санаб кўришганида мудир А. Каримов питирлаб қолди. Чунки бу ерда чойдан бўлак ҳеч нарса йўқ эди. Бунинг устига назорат касса машинаси ҳам ишламасди. Шундан сўнг солиқчилар 8 хил зарурат маҳсулотга бўлган аҳоли эҳтиёжини тўлароқ қондириш мақсадида корхона раҳбарларига тақдимнома киритдилар.

Нурота, Навбаҳор туманларидаги савдо шахобчаларининг пештахталари ҳам солиқчилар текширув ўтказишган куни бўм-бўш эди. Нуробод туманидаги «Чашма» ҳиссадорлик жамиятига қарашли 46-дўкон текширилганида ун, ўсимлик ёғи у ёқда турсин, ҳатто гугурт ҳам йўқ эди. Навбаҳор туманидаги Бешрабод матлубот ҳиссадорлик жамиятига қарашли дўконларнинг мудирлари локайдлик қилиб аҳолини ош тузи, хўжалик совуни, шакар каби маҳсулотлардан бебахра этмоқдалар.

Умуман Навоий вилояти бўйича бир ой давомида 64 та савдо корхонаси текширилган бўлса, шундан 39 тасида кундалик зарур маҳсулотларнинг йўқлиги маълум бўлди. Демак, Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 14 декабрдаги аҳолини 8 хил озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашга қаратилган 604-қарори ҳамон жойларда суст бажарилмоқда. Бундай ҳолат Сирдарё вилоятида ҳам яққол кўзга ташланади.

Вилоятда 8 хил турдаги маҳсулотлар билан савдо қилувчи 265 та дўкон бор. Ўтган икки ой давомида уларнинг каттагина қисми текширувдан ўтказилди. Шунда мавжуд камчиликлар сув юзига қалқиб чиқди.

Солиқчилар Сирдарё шаҳридаги 10-озиқ-овқат дўконида текширув ўтказганларида феврал ойи давомида 8 турдаги озиқ-овқат маҳсулотларининг умуман кирим қилинмаганлиги маълум бўлди. Йил бошидан бери олинган асосий маҳсулотлардан ўн киши бошига 1,7 килограммни, ёғ 305 граммни, шакар 450 граммни ташкил этибди, холос.

Бу белгиланган меъёрдагидан анча кам эди. Дўкон мудири Н. Норов эса ажратилган маҳсулотларни вақтида олиб келиш чораларини кўрмаяпти.

Шаҳардаги 16-озиқ-овқат дўконидаги аҳвол яна ҳам ночор эди. Дўконда феврал ойи давомида 8 турдаги маҳсулотнинг бирор тури ҳам кирим қилинмаган. Пештахталарда шакар, совун умуман йўқ. Ун, гуруч, ёғ, макарон каби маҳсулотлар қолдиғи аҳолининг бир кунлик эҳтиёжини қоплашга ҳам етмасди. Дўкон мудири А. Кенжаевнинг эса парвойи фалак. Пештахталарни маҳсулотларга тўлдириш чораларини кўрмаяпти.

Шундай ҳолат Ховос туманидаги озиқ-овқат дўконларида ҳам мавжуд. Ф. Норкулов мудир бўлган 14-дўкон кўздан кечирилганда бу ердаги қолдиқ арзимаган миқдорда эканлиги аниқланди. Агарда мавжуд маҳсулотларни аҳоли жон бошига тақсимлайдиган бўлсангиз ёғ 200 граммни, шакар эса 800 граммни ҳам ташкил этмайди.

Вилоят бўйича текширилган 108 та дўконнинг 22 тасида 8 турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари тез-тез бўлмай қолаётганлиги эътироф этилди. Текширув якунлари маҳаллий ҳокимликларга етказилди. Ҳозир аҳолини кундалик зарур маҳсулотлар билан узлуксиз таъминлаш чоралари кўрилаяпти.

Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 14 декабрдаги 604-қарори ижросини таъминлаш юзасидан ўтказилаётган рейд ва текширувлар давом этмоқда. Бундай текширувлар савдо шохобчаларида тартиб-интизомни мустаҳкамлашга, истеъмолчилар манфаатини ҳимоялашга хизмат қилади.

Солиқчилар истеъмолчилар манфаатини бошқа йўналишлар бўйлаб ҳам ҳимоя қилмоқдалар. Агар ёдингизда бўлса 1994 йил 14 июлда Президентнинг «Республикада дори-дармон сотишни тартибга солиш тўғрисида»ги фармони ва шу ҳужжат асосида Вазирлар Маҳкамасининг қарори эълон қилинган эди. Ҳар иккала ҳужжатда қўйилган вазифаларнинг бажарилиши солиқчиларнинг диққат марказида бўлиб келаяпти.

Самарқанд вилояти солиқчилари шу йилнинг дастлабки икки ойи давомида 71 та дорихонада текширув ўтказганларида, шундан 69 тасида турли хил қонунбузарликларга йўл қўйилаётганлигини аниқладилар. Дорихоналарнинг 23 тасида назорат касса машиналари ўрнатилмаган бўлса, 16 тасида ўрнатилган назорат касса машиналаридан ёлчитиб фойдаланилмаётган эди. 8 та дорихонадан эса истеъмол муддати ўтиб кетган 19 минг 450 сўмлик дори чиқди. 6 та дорихонада тиббиётда қўлланиши таъқиқланган ва шу боисдан давлат рўйхатига киритилмаган 16 минг 766 сўмлик дорилар сотувдан олиб ташланди. 17 та дорихонада сифат сертификати ва ҳужжати бўлмаган 490 минг сўмликдан ортиқ дорилар сотилаётган экан. Белгиланмаган жойларда, антисанитария ҳолатида сотилаётган дори-дармонлар ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Дорихоналар бўйлаб ўтказилган текширувлар давомида ярим миллион сўмликдан кўпроқ дори-дармонлар мусодара этилиб, текшириш учун лабораторияларга юборилди. Мутахассислар оддий дориларнинг айрим турлари бошқа хил танқис дориларнинг қутисига солиб сотилаётганлигини исботлаб бердилар. Жумладан, анальгин таблеткаларига ампицилиннинг ёрлиқларини ёпиштириб сотувга чиқаришибди. Бу ҳол беморлар аҳволининг яна ҳам оғирлашувига ва бошқа хил касалликларнинг келиб чиқишига сабаб бўлаётган экан. Бундай қонунбузарликлар асосан турли хил ташкилотлар қошида очилган ва хусусий фирма сифатида фаолият кўрсатаётган дорихоналарда содир этилмоқда. У ерда ишлаётган фуқароларнинг фармацевтикадан умуман хабарлари йўқ. Сиёб туманидаги «Феруза» хусусий дорихонасида шундай ҳолат юз берди. Бу ерда истеъмол муддати ўтиб кетган 2727 сўмлик, ҳужжатсиз ва сертификатсиз 61 минг 554 сўмлик дори-дармонлар мусодара қилинди. Дорихона мудири У. Ниёзов дори-дармонларни қоидали сотиш йўлларини билмас экан.

Чиллаки чиллакини кўриб чумак уради, деганларидек Армена кўчасида жойлашган хусусий дорихона фармацевти Ш. Хамроқулов ҳам лицензия, сертификат, ҳужжат билан нарсаларнинг фарқига бормас экан. Шу боисдан ҳам унинг лицензиясиз ва сифат сертификатисиз салкам 102 минг сўмлик дори-дармонини мусодара қилишга тўғри келди. Шундан 7480 сўмлигининг муддати ўтиб кетган эди. Ҳозир бу иш билан Сиёб тумани прокуратураси шуғулланаяпти.

«Геофизика» қўрғонида жойлашган «Мунира» хусусий дорихонасида ҳам киши билмаган сирлар кўп экан. Энг аввало тушган пул тушумлари ўз вақтида банкга топширилмаслиги маълум бўлди. 2100 сўмлик дорининг истеъмол муддати ўтиб кетибди. Сотиш таъқиқланган 1528 сўмлик дори-дармонлар пештахталарни тўлдириб турарди. 79 минг 320 сўмлик дори учун эса божхона божи тўланмабди.

Темирйўл тумани Рудакий кўчасида жойлашган дорихона фармацевти Кибриё Насимова ҳам 67 хил ҳужжатсиз дори-дармонларни сотиб ўтирганида қўлга тушди. Солиқчилар кейинчалик уларни пулга чақишганида 108 минг 262 сўмни ташкил этди. Ҳозир давлат солиқ бошқармаси суриштирувчилари суриштирув ишларини олиб боришаяпти.

Афсуски, текширилган ҳар бир дорихона камчиликлардан холи эмасди. «Қўлбола» фармацевтлар пул, бойлик орттириш йўлида ҳар қандай қабиҳликдан тоймаяптилар. Улар сотаётган дорилар беморлар дардига дармон эмас, аксинча... армон бўлиб қолаяпти. Шундай ҳоллар такрорланмаслиги учун солиқчилар бошқа ҳуқуқни муҳофаза этиш идораларининг ходимлари билан ҳамкорликда рейд ва текширувлар кўламини кенгайтирмоқдалар.

Ж. НОСИРОВ,
Давлат солиқ қўмитаси Матбуот хизмати раҳбари

Касаба уюшмалари ҳаёти: меҳнат шартномалари амалда

КЎТАРИНКИ РУҲДА

Амударё-Қорақалпоғистон Республикасидаги қишлоқ хўжалигига ихтисослаштирилган йирик туманлардан бири ҳисобланади. Жорий йилда туманда фақат пахтачиликнинг ўзидан 20,5 минг гектарга чигит экилиб, 50 минг тонна қимматбаҳо хом ашё етиштириш режалаштирилган. Туманда Қорақалпоғистонда тайёрланадиган пилланинг салкам учдан бир қисми етиштирилади. Чорвачилик ҳам салмоқли ўрин тутади. Умуман кейинги йилларда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари тайёрлашда анчагина силжишлар юз бериб, кўп вақтдан буён вужудга келган қолоқлик аста-секин барҳам топмоқда. Бунда, албатта, деҳқончилик саноати мажмуи ходимлари касаба уюшма қўмиталарининг ҳам салмоқли ҳиссаси бор. Шуниси характерлики, туман қўмитасида ҳафтанинг ҳар сешанбаси «Бошланғич касаба уюшмалари раислари куни» ҳисобланади. Шу куни касабақўм раислари ўзларини қизиқтирган, ташвишлантираётган турли саволларга, муаммоларга жавоб топиш мақсадида фикрлашадилар. Янги меҳнат шартномалари хусусида фикрлашадилар.

Туман касабақўм раиси Раҳимбой Гулмурзаев, унинг ўринбосари Фарҳод Ешимбетовларнинг саъй-ҳаракатлари билан меҳнат шартномаларини ўрганиб чиқиш бўйича барча ташкилотларда махсус комиссиялар тузилди. Уларнинг нормал иш олиб боришлари учун шароитлар яратилди.

«Тўлқин» жамоа хўжалигида 1096 нафар касаба уюшмаси аъзолари бор. 3 та цех қўмиталари, 18 та гуруҳлар фаолият кўрсатмоқда.

Хўжаликдаги 1 минг 16 хонадоннинг ишга яроқли барча аъзолари иш билан таъминланган. Аҳолининг 80 фоизи табиий газдан баҳраманд бўлмоқда. Аммо, бу йил қиш фаслида табиий газ босимининг деярли бўлмагани боис табиий газ етишмаслигидан барча оилалар анчагина ташвишларни бошдан кечирди. «Тўлқин»чилар ихтиёрига экин экиш учун 1704 гектар ер ажратиб берилган. Шундан 1100 гектарида чигит экилади.

Меҳнат ҳақи бериш масаласида ҳали ўз ечимини кутаётган муаммолар кўп. Меҳнаткашлар ўзига тегишли иш ҳақини олишда қийинчиликларга дуч келишаяпти. Меҳнатга ҳақ тўлашдаги муаммоларни ечиш борасида ҳаракат қилинаётир. Шифохоналарда даволаш пуллик усулга кўчгани боис кам таъминланган, ёрдамга муҳтож, қаровчисини йўқотганларга даволаниш учун лозим бўлган маблағларни маъмурият ҳисобидан бериш тадбири белгиланди.

Хуллас, Амударё тумани қишлоқ хўжалиги ходимлари мамлакатимиз мустақиллигининг 7 йиллиги нишонланадиган 1998 йилнинг баҳор фаслига дадил қадам қўйишди. Улар катта режаларни кўзлаб, барча тармоқларда юксалишга эришиш, маҳсулот миқдорини кўпайтириш, даромадларни кескин орттириб, аҳоли турмуш фаровонлигига эришишни ният қилишган. Бунинг учун ҳозирданоқ зарур дала ишларини бекаму кўст бажаришга муваффақ бўлинди.

Амударёлик деҳқонларнинг орзуларини рўёбга чиқариб, қолоқликка бутунлай барҳам беришларида яқинда қабул қилинган янги меҳнат шартномалари муҳим роль ўйнашига асло шубҳа йўқ. Туман деҳқончилик мажмуи ходимлари касабақўми маъмуриятлари ана шу меҳнат шартномаларига қатъий амал қилишларига ишонамиз.

Абду РАҲМОН,
«Ишонч» мухбири

ЭЗГУ НИЯТ БИЛАН

Шаҳрисабз туманининг кунчиқар томонида Ҳисор тоғ ёнбағирларида Чақар деб аталадиган баҳаво бир қишлоқ бор. У Ўроқ Иброҳимов номли жамоа-ширкат хўжалиги ҳудудига жойлашган. Шу сўлим қишлоқда механизаторлар сулоласига мансуб Алмардоновлар оиласи истиқомат қилади. Оила бошлиғи марҳум Алмардонов Саттор ака хўжаликда 40 йилдан ошиқ механизатор ва шофёр бўлиб ишлади. Унинг укаси Тўра Алмардонов ҳам шу касбдан пенсияга чиқди. Алмардонов Саттор аканинг фарзандлари Алмардонов Шарофиддин ҳам хўжаликда шофёр, Алмардонов Исомиддин эса механизатор ва шофёр бўлиб 20 йилдан ошиқ фаолият кўрсатди.

Исомиддин гўзал табиат шайдоси. У атроф муҳитни боғу-бўстонга айлантиришни кўпдан бери орзу қилади. Орзусини амалга ошириш учун тинмай бош қотиради. Чунки ҳозир жамоа-ширкат хўжалигидан бир гектар суғориладиган ерни эмас, ҳатто лалмикор ерларнинг бир бўлакчасини олиш ҳам амри маҳол бўлиб, бунинг учун нафақат туман, ҳатто вилоят ҳокимлигининг қарори чиқиши керак эди.

Исомиддинни эса лалмикор ерга сув чиқариб боғлар яратиш ва қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш билан аҳолининг озиқ-овқатга бўлган эҳтиёжини қондиришга бироз бўлса-да ҳисса қўшиш нияти сира тарк этмасди.

Худди ўша кезлар Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг мамлакатда деҳқон (фермер) хўжаликларини янада мустаҳкамлаш ва тадбиркорлик фаолиятини Давлат йўли билан қўллаб-қувватлаш тўғрисида қарори қабул қилиниб, ундан илҳомланган Исомиддин ўз ниятига эришиш мақсадида хўжалик раҳбарига, туман шахсий ёрдамчи ва деҳқон хўжаликлари уюшмасига ва ниҳоят туман ҳокимлигига учрашди. Ниҳоят ер олиб, 44 гектар ерга «Нодирбек» номли деҳқон(фермер) хўжалигини ташкил этди.

Фермер давлатдан ёки хўжаликдан бирор сўм ҳам маблағ олмасдан ўз ҳисобидан дарёдаги сувни баландликка чиқариш учун сув тортувчи насос ўрнатди, 400 метр узунликда қувурлар ётқизди, трансформатор ва турли хил электр жиҳозлари, хўжаликдан 5800 туп турли хил мевали ва манзарали кўчатларни сотиб олди. Ҳозир фермернинг 17 гектар боғи бор. Лалми ерга сув чиқиши билан фермер 5 га ерга ғалла, ўшанча ерга зиғир, яна шунча ерга нўхат уруғлари сепилди. Беш гектар ерга эса полиз уруғлари экилди. 7 га ер эса яйловдан иборат.

Фермер хўжалиги кўчатлари ҳали мевага кирмаган бўлса ҳам бошқа экин турларидан 1997 йили 320 минг сўм даромад олинди. Фермер ўзи етиштирган 4200 кг хашакни иккинчи жаҳон уруши қатнашчиларига, кам таъминланган оилаларга ёрдам тариқасида бепул тарқатди. 250 минг сўмлик қишлоқ хўжалик маҳсулотлари туман марказий шифохонасига арзон нархларда сотилди.

Исомиддин ва унинг 7 нафардан иборат оила аъзоларининг ҳар бири 1998 йил оила йилида 75 минг сўмлик қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни ўз олдиларига қатъий мақсад қилиб қўйганлар. Улар ўз қишлоқларидаги А.Фитрат номли мактабнинг яхши хулқли ва одобли, аъло билимли 1-синф ўқувчиларига фермер хўжалиги стипендиясини бериш, кам таъминланган баъзи оилаларга, иккинчи жаҳон ва Афғонистон урушидан ногирон бўлиб қайтганларга, боқувчисини йўқотган ҳамда ёлғиз яшаётганларга моддий ёрдам уюштириш нияти билан меҳнат қилмоқдалар.

Деҳқон (фермер)ларнинг шу йил бўлиб ўтган кўрик-танловида Исомиддин совринли иккинчи ўринни эгаллаб, туман ҳокимлигининг телевизор мукофотини олди.

Туман касаба уюшмаси қўмитаси Исомиддин Алмардоновнинг иш тажрибасини оммалаштириш мақсадида унинг иш фаолиятини ёритувчи плакат чиқариб Шаҳрисабздаги барча жамоа ва ширкат хўжаликлари касаба уюшмаси қўмиталарига тарқатди. Бу тадбир хўжаликларда ташкил этилган деҳқон (фермер)ларга амалий ёрдам кўрсатишига шубҳа йўқ.

Н.ЭШБОБОЕВ,
Шаҳрисабз туман касаба уюшмаси қўмитасининг раиси

Акс-садо

«ИШОНЧ» АРАЛАШГАЧ...

Таҳририятимизга Юнусобод туманида яшовчи, 2-жаҳон уруши қатнашчиси, 83 ёшли Соат ота Усмонов 20 йилдан бери уйига телефон ўрната олмай овораю сарсон бўлаётгани хусусида шикоят хат йўллаган эди.

Уруш ва меҳнат фахрийсининг «Фахрийларни ўкситманг» мақоласи («Ишонч» газетаси, 1997 йил, 22 июль 85-сон) босилиб чиқди.

Куни кеча отахон ўз уйига ўрнатилган телефон орқали бизга қўнғироқ қилди. Кўп йиллардан бери орзу бўлиб келган телефонга «Ишонч» газетаси аралашгач етишгани учун муҳарририятдан беҳад миннатдор эканини яширмади.

Орол муаммоси

САЛОМАТЛИК ИНСОННИНГ ЭНГ КАТТА БОЙЛИГИ

Бу ҳақиқат бугунги кунда экологик ноқулай бўлиб турган Орол бўйи ҳусусида алоҳида эътиборга лойиқдир.Табиийки Орол сувининг кенглиги ўн йиллар мобайнида кескин алмашиши ва оқибатда кучли туз, қум бўронлари шу ҳудуд аҳолисининг саломатлигига ўз салбий таъсирини кўрсатмай қолмади. Шу боҳс бу масала билан бугунги кунда дунёнинг энг етакчи олимлари бош қотирмоқда.

Ўзбекистон Фанлар Академияси табиий фанлар институти Қорақалпоғистон бўлими мутахассислари АҚШ (Алама) Миллий институти олимлари билан ҳамкорликда юқумли ва сурункали касалликлар тадқиқоти бўйича амалий ишлар олиб бормоқдалар.

Суратда: Қорақалпоғистон Давлат дорилфунуни аспирантлари Гулзира Исмоилова ва Олтиной Қубтейеровалар иш устида.

А.МУРАТОВ (ЎзА) олган сурат

Касаба уюшма янгиликлари

МАЛАКА ОШИРДИЛАР

Ўзбекистон касаба уюшмалари ўқув марказида Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент вилояти ва шаҳри касаба уюшмалари кенгашлари, тармоқ касаба уюшмалари Марказий қўмиталари меҳнаткашлар ижтимоий-иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш бўлимлари ходимлари малакасини ошириш юзасидан ўқуви бўлиб ўтди.

Семинарни Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши раисининг ўринбосари Э.Ёқубов кириш сўзи билан очди.

Тингловчилар Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси профессори, сиёсий фанлар кафедрасининг мудири М.Қирғизбоевнинг «Жамоат ташкилотлари, ҳозирги босқичда уларнинг ўрни ва вазифалари» маърузасини эътибор билан тингладилар. Тошкент шаҳар маънавият ва маърифат марказининг раҳбари, техника ва иқтисодиёт фанлари доктори С.Салимовнинг «Ўзбекистон Республикасида иқтисодий ислоҳотларнинг ривожланиши ва аҳоли ҳаёти фаровонлигини ошириш» мавзуидаги маърузаси кўпчиликда қизиқиш уйғотди. Шунингдек, республика касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши бўлим мудирининг ўринбосари Н.Раҳимбердиев «Ижтимоий ҳимоя, бандлилик, ҳақ тўлаш ва меҳнат муҳофазаси бўйича Бош битим лойиҳаси ҳақида», Марказий банк етакчи мутахассиси Р.Шомуродов «Ўзбекистон Республикаси банки билан ўзаро муносабатлар масалалари», республика Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси раисининг биринчи ўринбосари Н.Пардаев «Мулкчиликнинг янги шакллари шароитларида иш берувчилар ва товар ишлаб чиқарувчилар ўртасида ўзига хос муносабатлар ва жиҳатлар», Солиқ қўмитаси масъул ходимлари А.Муҳаммадиева, Х.Маҳмудовлар янги солиқ кодекси масалалари юзасидан маърузалар ўқидилар.

Ўқув ниҳоясида тингловчилар «Ўзэлектроаппарат» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятида илғор тажрибалар билан танишдилар ва шу ерда Республика касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши раҳбарлар ва масъул ходимлари билан давра суҳбати ўтказилди.

Б.СОЛИХОВ

Иқтисодий сабоқ

БИЗ ЎРГАНАМИЗ, БИЗНИ ЎРГАНАДИЛАР

(ёки янгича иқтисодий шароитда маркетинг ўрни)

(Боши ўтган сонда)

МАРКЕТИНГ ТУРЛАРИ

Ҳозирги пайтда маркетинг қўлланилмайдиган соҳа қолмади. Маркетинг усулларини кўп соҳаларда қўлланилиши натижасида унинг турлари ҳам кўпайиб, унинг таркиби ҳам миқёсига қараб макромаркетинг ва микромаркетингга бўлинади. Макромаркетингга глобал, ижтимоий соҳаларда маркетинг тадқиқотлари олиб бориш ва консьюмеризм киради. Консьюмеризм бу истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қиладиган тизимни яратиш ва амалга ошириш тизимини ташкил қилиш демакдир.

Глобал маркетинг деганда, умумдавлат ёки умуминсоний миқёсда талаб ва таклиф масалаларига оид назариялар, ғоялар, йўналишларни яратиш тушунилади. Ижтимоий маркетинг концепцияси охирги пайтларда вужудга келиб, тез ривожланиб бораяпти. Бу концепцияга мувофиқ фирма, компания, ташкилотларнинг асосий вазифаси мақсадли бозорларнинг (яъни истеъмолчиларнинг) эҳтиёжларини, талабларини, қизиқишларини аниқлаб, уларни талаб қилинган даражада рақобатчиларга қараганда самаралироқ, унумлироқ усуллар билан бир йўла истеъмолчиларнинг ва жамиятнинг фаровонлигини сақлаш, мустаҳкамлаш ҳамда қондиришдир.

Амалиётдан маълумки, аввал бошдан фирма, компания ўзларининг иқтисодий фаолиятларини фойда олишга йўналтирганлар. Ҳозирги пайтда Ўзбекистонда ҳам айнан шу мақсад ҳукмронлик қилмоқда. Фойда олиш асосий мақсад бўлган вазиятда кўпроқ фирма, компаниялар, ишбилармонлар фойдани оширишни ўйлаб, ҳаракат қиладилар, яъни уларнинг манфаати устунлик қилади.

Бу мақсад маълум вақтгача ишлайди. Кейин тадбиркор хоҳласа-хоҳламаса истеъмолчининг манфаатини ҳисобга олишга мажбур бўлади. Бунга мисол қилиб, ҳозирги замон автомобилларининг ёқилғини кам сарф қилиши, узоқ муддат техник қаровсиз юриш қобилиятининг ошиб бориши, чиқинди газларнинг атмосферани булғамаслиги, машиналарни чиройли, бежирим, пишиқ-пухта ишланиши ва бошқа афзалликларини кўрсатиш мумкин. Ижтимоий маркетинг концепцияси жамият талабини ҳам ҳисобга олинишини тақозо қилади.

Бунга адолат асосида иш ҳақини белгилаш, аҳоли даромадларининг ўсиб бориши, меҳнаткашлар турмуш тарзининг узлуксиз ўсиши, атроф-муҳитдаги мувозанатнинг бузилишига йўл қўймаслик ва бошқа масалаларни ўз ичига олади. Ижтимоий маркетинг концепцияси фирма, компания, тижоратчилардан учта омилни, яъни: фойда, истеъмолчиларнинг ва жамият манфаатларининг ҳисобга олинишини талаб қилади. Ижтимоий маркетинг концепцияси ўз-ўзидан пайдо бўлган эмас, албатта. Уни бир қанча объектив сабаблар келтириб чиқарган. Бу сабаблар қаторига атроф-муҳитнинг ёмонлашуви, табиий ресурсларнинг етишмаслиги, аҳоли сонининг тез суръатларда ўсиб бориши, ҳар хил касалликларнинг кўпайиб кетиши, ишсизликнинг ортиб бориши, жаҳон миқёсида иқтисодий ўсиш суръатларининг пасайиб бориши, инфляция суръатларининг кучайиши ва маиший хизмат кўрсатиш соҳасининг аянчли аҳволи киради.

Ижтимоий маркетинг концепциясига риоя қилаётган фирмалар яхшироқ натижаларга эришмоқдалар. Ўзбекистонда ҳам ижтимоий маркетинг концепциясини кенг жорий қилиш лозим. Умуман олганда айнан ижтимоий маркетинг фирма, компания, тадбиркор, истеъмолчи ва жамиятнинг манфаатларини ҳисобга олиб, инсоф, адолат, ҳалоллик асосида иш юритади. Бу ҳар томонлама мамнунлик кайфиятини келтириб чиқарадиган, Ватанимиз мақсадларига тўла тўғри келадиган концепциядир.

Микромаркетингга бир томонлама истеъмол товарлари маркетинги ишлаб чиқариш воситаларининг маркетинги, хизматлар маркетинги кирса, иккинчи томондан институционал, функционал, товар, регионал маркетинги, учинчи томондан эса бошқарув ва стратегик маркетинг киради.

Ҳар хил маҳсулот ва хизматлар бозори бир-биридан фарқ қилганлиги учун улар алоҳида-алоҳида тадқиқ қилинади. Ҳар хил бозорларни тадқиқ ва таҳлил қилиш усуллари, бозорларнинг таркиби ҳам бир-биридан фарқ қилади.

Садир САЛИМОВ.

1998 йил — Оила йили

Одамийлик сабоқлари

ОЛИЙ ФАЗИЛАТ

Ислом дини кишиларни бир-бирларига нисбатан меҳру-оқибатли бўлишга чақириш билан бирга уларни динидан, миллатидан қатъий назар, ўзаро ҳурмат-иззат кўрсатишга ундайди. Бу нарса эса, ўз навбатида жамиятнинг бирлиги, унинг аъзолари орасида дўстликни мустаҳкамлашда муҳим аҳамият касб этади. Йўлбошчимиз Ислом Каримов жаноблари томонларидан ўтган 1997 йил - «Инсон мафаатлари йили», бу йил «Оила йили» деб эълон қилиниши биз - дин аҳлларини ҳам бағоят мамнун этди. Дарҳақиқат, агар оила соғлом ва мустаҳкам бўлса, маҳалла тинч ва ҳамжиҳат бўлади. Бинобарин, маҳалла, юрт мустаҳкам бўлсагина давлатда осойишталик ва барқарорлик ҳукм суради. Чунки, оила жамият таянчидир. Унда ҳаёт асоси бўлган инсоний фазилатлар шаклланади. Инсон фарзанди илк ҳаёт сабоғини мана шу олий улуғ даргоҳдан олади.

Ислом дини таълимотига кўра, фарзандларимизни билим савияси, касбу-ҳунари билан бирга аҳлоқий фазилатларни ҳам ўсиб боришига катта аҳамият беришимиз керак. Ўсиб келаётган ёш авлодни таълим тарбияси ҳақида ғамхўрлик қилиш, уларни инсоф ва дину диёнатли, имонли қилиб тарбиялаш бў барчамизнинг бурчимиздир. Албатта, ҳар бир ота-она ўз фарзандини келажакда баркамол инсон бўлиб, етишишини орзу қилади. Ҳамма ота-оналар ўз фарзандларини келажакда, ҳаётда ўз ўрнини топиб, она Ватанга собиқ, элу-юрт фаровонлиги йўлида хизмат қилишга тайёр, ор-номусли, виждонли ва чин инсон бўлиб, ўз волидаи меҳрибонларига раҳмат эшиттиришларини истайди.

Аммо, ҳамма ота-онанинг ҳам ўз фарзандларига меҳр-оқибати ва тарбиявий муносабати бир хил бўлавермайди. Гўё бошқа ишлар уларни банд этиб қўйгандек. Бундай бўлиши асло мумкин эмас. Аввало биз, мусулмонлар оилаларимизни шаърий никоҳ асосида қуриб, мусулмончилик руҳида яшар эканмиз, тез-тез ўзимизга ўзимиз ҳисоб бериб туришимиз керак, яъни олиб бораётган ишим тўғрими ёки хато ва камчиликлари ҳам борми? - дея.

Биламизки, инсон ўз ҳаёти мобайнида оила қуради, фарзанд кўради ва шу тариқа ўз наслини давом эттиради. Оилада унинг ҳар томонлама мустаҳкам бўлиши учун ота-онанинг тутган ўрни муҳим аҳамиятга эгадир. Улар фарзандлари учун ўрнак ва ҳар томонлама ибрат бўлмоқликлари лозим.

Аллоҳ таоло ўзининг каломи мажидида марҳамат қилиб, шундай дейди: «Эй мўминлар! Ўзларингизни ҳам, аҳлу фарзандларингизни ҳам оташи дўзахдан сақланглар!». Бу билан Аллоҳ таоло сизу бизларни огоҳлантиради. Бундан келиб чиқадики, ҳамма ўзини ўйлаб, ўз ғамини еб, аҳли ва фарзандларини эса фақат моддий жиҳатдан таъминлаш билан кифояланиб қолмасдан, уларнинг ҳам бу дунёда ва охиратда аҳли солиҳ, дину диёнатли баркамол инсонлар сафига қўшишларига жадду-жаҳд ила ҳаракат қилмоқликлари зарур бўлади.

Яратган ўз Қуръони каримида шундай деб марҳамат қилади: «Сиз мусулмонлар инсоният тарихида вужудга келган умматлар ичида энг афзалидирсизлар. Чунки, сизлар ёлғиз Аллоҳга имон келтириб, инсонларни яхши ишларга буюриб, ёмон ишлардан қайтарурсизлар». («Ал-Имрон»сураси. 110- оят).

Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломнинг аҳлоқ ва одоби шарифлари бутун ислом оламига машҳурдир. Бу борада энг мукаммал таъриф Қуръони каримнинг «Ал қалам» сураси 4-оятида зикр этилган: «Эй, Ҳабибим, ҳеч шак йўқдирки, Сиз албатта буюк аҳлоқ соҳибидурсиз».

Ҳар биримиз пайғамбаримизнинг олий хулқларини мукаммал ўрганиб, ана шундай хушхулқ бўлишга интилиш бу барчамиз учун муҳим ишлардандир. пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломнинг ҳаёт тарзлари айтган ҳар бир сўз ва ҳикматлари барчамиз учун дастурул амал бўлмоғи керак. Он ҳазратлари сабр-бардош, юксак матонатли, умматларига ўзини фидо қиладиган зот эдилар. Шунинг билан бирга ўзлари бошқа кишилардаги камтарлик, самимийлик, меҳнатсеварлик, меҳрибонлик, эзгулик ва поклик, шунингдек инсоф ва адолат каби олий сифатларни жуда ҳам қадрлар ва ёқтирар эдилар.

Алҳамдулиллох, диёримиздаги меҳнатсевар халқлар, турли миллат ва элат вакиллари ила дўст-биродарликда, тинч-тотув ҳаёт кечириб, жамиятимиз равнақи ва тараққиётига ўз ҳиссаларини қўшиб келмоқдалар. Буларнинг бош мезони диёримиздаги тинчлик-осойишталикдир.

Аллоҳ таолонинг берган улуғ неъматларидан бири бу — тинчликдир. Ер юзида тинч ҳаётни сақлаш ҳар бир киши, бутун инсониятнинг оддий даражадаги муҳим вазифасидир. Яратган юртимизга буюк Истиқлол туфайли тинчлик деган улуғ тотли неъматни инъом этди. Мана шундай улкан неъматга етишиб турган вақтимизда мусулмонлар ўртасида баъзи бир ихтилофларнинг пайдо бўлиши биз дин аҳлларини қаттиқ ранжитди. Бу нарса эса ўз навбатида ўша улуғ неъмат шукронасини қилиш ўрнига мусулмонлар орасида турли хил низолар келтириб чиқариш эса куфронаи неъмат ҳисобланур. Шунинг учун ҳам бундай ихтилофларга барҳам бериб, Аллоҳ таоло ризолиги ва эзгу мақсадлар йўлида бир тану, бир жон бўлиб, Парвардигорнинг ўзаро бир-бирига биродар бандаларидан бўлишни халқ оммаси орасида барча диний уламолар ва ҳурматли имом-хатибларимиз кенг тарғибу ташвиқ қилиб боришлари даркор. Аллоҳ таолодан меҳнатсевар халқимизга фаровон ҳаёт, бахт-саодат, юртимизга тинчлик-осойишталик тилаб, Ўзбекистонимизнинг келажаги буюк ва порлоқ бўлсин деб, дуо қилиб сўраймиз.

Ҳожи Абдураззоқ ЮНУС,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси раисининг ўринбосари.

Турмуш чорраҳаларида

БИЛМАЙИН БОСДИМ ТИКОННИ...

Қайси она ўз фарзандига ёмонлик қилишни хоҳлайди.

Мен ҳам ана шундай истак билан яшаб келаётган оналардан бири эдим. Айниқса тўнғичимдан ажралганимдан кейин ёлғизгина ўғлимни еру - кўкка ишонмай ўстирдим. Берган тарбиям зое кетмади, унинг жуда яхши фазилатлар эгаси бўлиб етишаётганини яқинларимиз, танишларимиз, қўшниларимиз фахр билан гапирадиган бўлишди.

Фарзандимга дунёдаги ҳамма яхшиликларни қилаверсам, дер эдим. Ана шу ниятда ўзи ёқтирган, менга ҳам маъқул бўлган қизга уйлантирдим. Ҳаммаси ана шундан кейин бошланди. Келинимнинг елиб-югуришлари, ўғлимга меҳрибонлик қилишлари менга кўпда ёқавермас эди. Хаёлимда у ўғлимнинг бошини айлантириб, мендан бездириб, уйимдан олиб кетаётгандай, катта уйда бир ўзим қолаётгандай бўлаверди. Аста-секин келин кўзимга ёмон кўриниб, менга қилган самимий меҳрибончиликлари ҳам ғашимни келтирадиган бўлиб қолди. Энди қандай бўлмасин келинимга панд бериш, хурсанд кўнглига ғам солиш, уни ўғлимнинг кўзига ёмон кўрсатиш ҳақидаги фикрлар хаёлимни банд қилиб олди. Ўғлимни ҳар доим ёнимда бўлишини хоҳлар эдим.

Уринишларим зое кетмади. Ҳаракатларим ўз кучини кўрсата бошлади. Аста-секин ўғлим ҳам ўйчан, зардали бўлиб қолди. Келин ҳам бирда ўғлимга, бирда менга ошкора жаҳл қиладиган одат чиқарди. Оқибатда кўза синадиган кун ҳам келди. Келиним қизчасини етаклаб, онасиникига кетиб қолди. Шундан сўнг кўнглим жойига тушгандай бўлган эди. Лекин ўғлим довдираб ўзини қўярга жой топа олмаётганлиги ошкор бўлиб қолди. Бунинг олдини олиш мақсадида ўзимга ёққан соддагина қизга уйлантириб қўйдим. Буниси аввалги келинимдай ақлли, чаққон меҳрибон ва ҳозиржавоб чиқарди. Дастурхон устида бизлар кутган аввалгидай илиқлик пайдо бўлмади. Ўғлим уйга ароқ ичиб келадиган одат чиқарди. Орадан кўп ўтмай бу келин ҳам кетиб қолди. Ўғлим бўлса, ҳамма нарсага, ҳатто ишга ҳам, қўшнилар билан муносабатларга ҳам ҳафсаласиз бўлиб борди, тўйларга бормай қўйди. Кийинишлари ҳам нари-дан-бери, уйга келса, вақтини шифтга тикилиб ўтказадиган бўлиб қолди.

Қисқаси, ўғлим бошқа одамга айланди-қолди. Ёлғизимни қандай аҳволга солиб қўйганлигимни энди билаяпман. Яхшилик қиламан, деб ўғлимни не кўйларга солиб қўйдим. Биргина ўз хоҳишим учун ўзим билан бирга беш одамнинг кўзларини ғамларга тўлдириб қўяётганлигимни билмай қолибман. Ўзимга яхши кўринган ишлар ўғлим учун, келиним учун, жажжи неварам учун, қолаверса, яна бировнинг еру-кўкка ишонмай ўстирган фарзанди учун бир умрли армон бўлаётганлигини вақтида ўйлаб етмаган эканман.

Аввалги келиним турмушга чиқди. Энди уни уйимга қайтара олмайман.

Айтинг, яхшилар, нима қилсам ўғлим, ёлғиз суянганим, чироғимни ёқувчи фарзандим аввалги ҳолига, ҳамма ҳавас қиладиган одамга айланади? Ҳувиллаган уйимда невараларнинг кулгиларини эшитиш учун, яшаш бахтини, ҳаёт завқини туйиш учун нималар қилишим керак, айтинг? Айтинг, азизлар.

Қайнонанинг айтганларини Абдул РОЗИҚ ёзиб олди.

Гўзаллик қизларда, у қора кўзларда.

Ш. Шаропов (ЎзА) олган сурат.

Қатра

МУЛОЙИМЛИК

Инсон ҳаётида мулойимликнинг сув билан ҳаводек зарурлиги ҳақидаги дурдона фикрлар дилдан-дилга ўтиб юради. Бир дилозор бемордан ҳол сўради:

- Сизга нима бўлди?
- Юрагим ўйнайди.
- Ишингиз чатоқ. Бу касалликдан ҳечким тузилмаган, фарзандларингизни чақириб васиятингизни қилаверинг.

Бемор фарзандларини чақирадида:

- Бундан кейин менинг қошимга бу дилозорни асло киритманглар,-дея тайинлади.

Ёмон феъл билан жонни оғритган одамга қаттиқроқ гапириб кўринг-га. Ўртада учқунланган ўт аланга олиши ҳеч гап эмас. Ундай одамга хушфеъллик билан жавоб берилади. Борди-ю ғазаб ўти шуъла уриб кучайса, ўзни тутиб уни ўчиришдир. Шундагина кишининг руҳи ҳам дили ҳам таскин топади.

Ғани АБДУЛЛАЕВ.

Муносабат

ЎРТАДА МЕҲР БЎЛСИН

Иш вақти тугагач тезроқ уйга етиб боришнинг ҳаракатини қиламан. Чунки оила, бола ташвиши ҳамма-ҳаммаси — биз аёлларнинг елкасида.

Бугунги кунни ҳам кеч қилдик. Ишхонадан чиқиб, бекат томон йўналдим. Қош қорая бошлаган. Қишнинг совуқ шамоли этни жунжиктириб, юзларни чимдиб ўтади. Руҳимда ҳорғинлик. Автобус ҳадеганда кўринавермади. Бир вақт қизларнинг жарангли кулгуси ҳаммани ўзига тортди. Гўё бекатда улардан бошқа ҳеч ким йўқдек. Кўҳликкина қизлар, қошлари камондек, кўзлари чарос. Беихтиёр уларнинг гап-сўзлари қулоғимга чалинди.

- Биласанми Гули - кеча уйга кечроқ кириб бордим. Қайнонам чимирилиб қўйди. Мен ҳам ўчига саломлашмадим.

- Тўғри қилибсан,- ўз қадрингни туширма. Бошидан шундай қилиш керак эди. Кейин санга индамадими?

- Йўқ, кийимларимни ечдим. Ошхонага бориб қарасам овқат тайёр хурсанд бўлиб кетдим.

- Овқатни овсининг тайёрлагандир.

- Қаёкда, овсиним дам олиш кунлари келади. Ойим ўзлари тайёрлаган бўлсалар керак.

Бу ҳасрат эдими, ғийбат эдими тушинмадим. Автобус келди-ю, чиқиб кетдим.

Йўлда кетаяпман-у ҳар хил фикрлар тинч қўймайди. Оила муқаддас бешик. Уни ҳар ким тебрата олмайди. Ўзимча турли хулосалар қила бошладим. Мен ҳам ҳозир уйга кириб бораман. Аммо овқатни тайёр қилиб қўядиган қайнонам ёки овсиним йўқ. Ҳеч кимга чимирилмайман. Фақат ўзимни ўзим уришиб, ўзимга-ўзим гапириб юравераман. Турмуш ўртоғим илмий иши билан банд. Ҳатто «ишларинг қандай»- деб сўраб қўйишга ҳам вақт топа олмайди. Аҳёнаҳёнда қўшни аёл қизчасини кўтариб келиб қолади, суҳбатлашамиз. Лекин суҳбатимиз бунақанги бемаза гаплардан иборат эмаслигига шукр деб қўйдим. Оиладаги барака эрнинг марҳаматидан бўлса, хонадон файзи аёлнинг кароматидан бўлмайдими! Мен учратган келинчакларнинг ҳаёт қарашлари наҳот шундай икир-чикирлардан иборат бўлса? Қайнонага бўлган муносабат-чи? Ахир қайнона она эмасми? Балки, ана шундай майда нарсалардан оилалар бузилиб кетаётгандир. Оиладаги муҳитда меҳр-муҳаббат, оқибатнинг етишмаслигидан фожеаларга йўл қўяётган бўлмайлик.

Менимча ҳам шундай. Оила аъзоларининг бир-бирига меҳри бўлмаса, унинг ўрнини ёлғону ғийбат ёҳуд хурматсизлик эгалласа турмуш бузилади. Негаки, оқибат бўлмаган жойда турмуш фаровонлигига эришиб бўлмайди.

Наргиза КАМОЛОВА

Оила даврасида

Уй бекаларига

СУМАЛАК

Сумалак тайёрлаш учун жайдари ёки қайроқи буғдой керак бўлади. Донни совуқ сувда тозалаб ювилгач, идишга солиб уч кун ивитиб қўйилади. Уч кунда буғдой ниш уради. Сўнгра тоза тахта устига бир энлик қалинликда ёйилади ва қуёш нури тушмайдиган жойга қўйилади. Уч-тўрт кун давомида бир маҳал сув севалаб турилгач, майса нина бўйи бўлганда у етилган ҳисобланади. Бўлакларга бўлиб, гўшт қиймалагичдан ўтказилади. Ҳосил бўлган қоришмага бироз сув қуйиб аралаштирилиб докадан ўтказилади. Массага яна икки марта сув қуйиб, сузиб олинади. Қозонда ёғ доғланиб, бироз совутилади, кейин ёғга ун ва биринчи сузиб олинган шарбат қўшиб қайнатилади.

Қайнаб чиққач, иккинчи ва учинчи сузиб олинган шарбат қўшиб қайнатилади.

Сумалак қайнаб қуюқ торта бошлагач, ковлаб турилади. Тагига олмаслик учун катталиги ёнғоқдек-ёнғоқдек силлиқ тошларни ювиб қозонга ташланади. Сумалак тахминан 10-12 соат қайнайди. Агар қуюқ тортиб кетса бироз қайноқ сув қуйиб, то пишгунча қайнатилади. Сўнгра олови тортиб олинади ва қозонга тоғора тўнтарилиб, эрталабгача димлаб қўйилади. Бир килограмм буғдойга 2 килограмм ун, 1 кг ёғ солиш мумкин.

«Ишонч» устахонаси

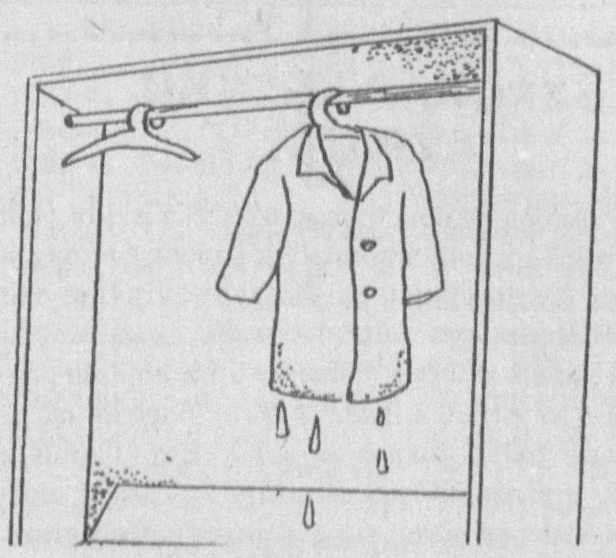

КИЙИМ ИЛГИЧ

Одатда кўп қаватли уйларда ёмғирдан кейин кийимларни осиб қўйиш ёки қуритиш муаммо бўлади. Агарда кийим илинадиган шкаф остига расмда кўрсатилган қутича ясаб, ичига поролон ёки эски латталардан солиб қўйсангиз иш анча осонлашади. Вақти-вақти билан поролон ёки латтани сиқиб сувини тозалаб қўйишни унутманг. Ёмғир ёғмаган пайтларда қопқоқни ёпиб қўйсангиз бўлаверади.

Ҳ.ЭГАМОВ,
расм муаллифники.

Психолог ҳузурида

ҚИЗИҚИШ НОЁБ ФАЗИЛАТУ...

Инсоннинг энг ноёб фазилатларидан бири - янги ва сирли бўлиб кўринган нарса хусусиятларини билиб олишга бўлган қизиқишидир.

Қизиқиш- ҳавас кишининг ўзи ёқтирган нарсага кучли диққат-эътибор қилиши ва унга эришиш учун доимо ҳаракат қилишда намоён бўладиган индивидуал хусусиятидир.

Шу жиҳатдан олганда ҳар бир боланинг бирон-бир фанга, касб-ҳунарга нисбатан албатта, қизиқиши бўлади. Болалардаги қизиқишлар асосан уларнинг дунёқараши билан боғлиқ равишда вужудга келади. Баъзи болаларда қизиқишлар барқарор бўлиб бутун умри бўйи сақланиб қолади. Айрим болаларда эса аксинча, ўткинчи, тез ўзгарувчан бўлишлиги мумкин. Бу хил болалардаги қизиқиш бирор нарсага нисбатан тез вужудга келиб, маълум вақт ичида унга зўр ҳавас қўядилар, қаттиқ қизиқадилар. Лекин бу қизиқиш - ҳавас узоқ чўзилмасдан гуриллаб келиб, шундай тезлик билан сўнади, ёҳуд унинг ўрнини бошқа нарсага бўлган қизиқиш эгаллаб олади.

Шаҳримиз мактабларидан бирида 7-синфда ўқийдиган Шавкат исмли бола ўртоғи Ботир билан шахмат тўгарагига қатнай бошлади. Бир неча кун ўтгач, синфдош ўртоғи Аббоснинг бокс тўгарагига қатнашаётганини билиб, шахматга боришни йиғиштириб, боксга қизиқиб қолди. Бокс машғулотларидаги талаблар унга оғир кўрингач, боксга бўлган қизиқиши йўқолиб, қўшниси Мухтор билан музика тўгарагига қатнай бошлади.

Албатта қизиқишларнинг бу хилда тез-тез ўзгариб туриши бола характерининг беқарорлиги билан белгиланади. Бу хил қизиқиш-ҳавас билан бирон-бир ҳунар ёки илмни чуқур ўзлаштириб бўлмайди.

Болаларга воқеликдаги ҳамма нарса унга янги ва сирли бўлиб кўринади. Нарсаларнинг хусусият ва моҳиятлари улар учун ҳали қоронғу. Улар ўз тажрибаларида бундай нарсаларни билиб, ёки синаб кўрмаганлар. Шунинг учун уларда қизиқишлар тез юзага келади ва ривожланади.

Болалар билан иш олиб борувчи катта ёшдаги кишилар болаларнинг саволларга имкони борича улар тушунадиган даражада содда қилиб жавоб беришлари керак. Бу ишда ҳеч қандай лоқайдлик, ялқовлик бўлмаслиги зарур. Чунки болалардаги қизиқишлар вақтида қондирилиб турилмаса, у секин-аста сусайиб, кейинчалик сўниб кетиши мумкин. Бу эса боланинг ақлий тараққиётини ҳам пасайтириб, ёҳуд тўхтатиб қўяди.

Шунинг билан бирга, ўқувчиларга берилаётган маълумотларнинг меъёрини ҳам билиш керак бўлади. Болалар тушунмайдиган нарсалар тўғрисида соатлаб гапириш, улардаги иқтидорни ривожлантириш ўрнига, аксинча, бўғиб қўйиши, сўндириб юбориши мумкин.

Иккинчи синфдан бошлабоқ, баъзи болаларни ўқиш ва ҳикоя қилиб беришга, айримларини ҳисоб ва масала ечишга, яна бир хил ўқувчиларни расм ёки чиройли ёзув, ашула ёки жисмоний тарбия билан шуғулланишга қизиқаётганини кўрамиз.

Учинчи ва тўртинчи синфдан бошлаб фанларга бу хилда танлаб қизиқиш янада ёркинроқ намоён бўла бошлайди. Лекин бу қизиқишларни биз барқарор ва қатъий қизиқишлар, деб хулоса қилмаслигимиз керак. Бундай қизиқишларнинг вужудга келиши, тез-тез «янгиланиб» туриши бошланғич синф ўқувчиларига хос бўлган хусусиятдир.

Агар болада ҳеч қандай қизиқиш - ҳавас бўлмаса, бу уларни дангаса, ялқов қилиб қўяди. Бўш вақтини қандай ўтказишни билмай зерикади. Баъзан бу бекорчиликдан қутулиш учун номаъқул ишларга қўл уриши мумкин.

Агар, болада бирор фойдали нарсага, дейлик, бадиий китоб ўқишга қизиқиши бўлмаса, бу соҳага нисбатан қизиқишни тарбиялаш мумкин. Ўқитувчилар шу нарсани унутмасликлари керакки, қизиқишлар аввало фаолиятда юзага келади ва фаолият жараёнида ривожланиб, сайқал топиб боради.

Тошкент шаҳар 40- лицей-мактабида тажрибали ўқитувчиларидан 8-синфда ўқийдиган бир бола бадиий китоб ўқишга ҳеч қизиқмас, ўқитувчи тавсияси билан кутубхонадан олган китобларни ўқимасдан қайтариб берар экан. Ўқитувчи боланинг нимага қизиқишини билиш мақсадида уни кузата бошлаган ва унинг отаси билан спорт мусобақаларига тез-тез бориб туришини аниқлаган.

- Спорт ҳақида ёзилган китоб ўқишни хоҳлайсанми?- деб сўрайди ўқитувчи.

- Шунақа китобингиз борми? - қизиқиб сўрайди ўқувчи.

- Ҳа, бор.

Ўқувчи ўқитувчи берган китобни икки кундан кейин қайтариб беради.

- Ўқиб чиқдингми?

- Ҳа,ўқидим. Жуда қизиқ экан. Яна спорт ҳақида ёзилган китобингиз бўлса бериб туринг, эртагаёқ ўқиб олиб келиб бераман,- дейди энтикиб ўқувчи. Берилган иккинчи китоб ҳам тезда ўқиб чиқилган. Шундан кейин ўқитувчи болага фақат спорт ҳақидаги китобларнигина эмас, бошқа мазмундаги китобларни ҳам ўқиб чиқишга бериб тура бошлаган. Бола тез кунда синфда энг кўп китоб ўқийдиган ўқувчилар қаторига қўшилган. Дарсларни ўзлаштириши, баҳолари яхшилана бошлаган. Шундай қилиб бадиий китоб ўқишни ёқтирмайдиган бола, ўқитувчининг унга нисбатан усталик билан ёндашиши натижасида мактабдаги энг китобхон ўқувчига айланган.

Бундан кўринадики, боладаги қизиқишни ошириш катта ёшдагилар, айниқса ўқитувчилар, ота-оналар катта эътибор берсалар нур устига нур бўлади.

Мўминхон МАМАТОВ,
ТошДУ психология кафедрасининг доценти.

Болаларингиз билан бирга ўқинг

Chumchuq bilan chumoli

(ertak)

Bir bor ekan, bir yo'q ekan, bir qishloqda kattakon tepalik bor ekan. Tepalik yonida bir tup qari tut bor ekan. Tutning quyuq, chayir shoxlarida chumchuqlar chug'urlashar ekan. Tepalikning yonlarida chumolillar o'rmalashar ekan.

Chumchuqlar chumolilarning har kuni tinimsiz yuk tashib yurishlari haqida gaplashib, ularni mazax qilib kulishar ekan. Chumolilar bo'lsa ularga parvo ham qilmay, indamasdan ishlab yuraverishar ekan.

Bir kuni qoq tush paytida bitta chumchuq pirillab erga tushibdi. Bitta bug'doyni tishlab ketayotgan bir chumolining yoniga qo'nibdi.

- Bug'doyni menga ber, - debdi Chumchuq.

- Nega ? - debdi Chumoli. - Kap-katta bo'lib mendan bug'doy so'ragani uyalmaysanmi? O'zing topib yesang bo'lmaydimi? Shu bitta bug'doy bilan to'yasanmi?

- Kun isib ketdi, - debdi Chumchuq.

- Hech qayerga borgim kelmayapti.

- Shunu ertalab salqinda o'ylamadingmi? - debdi Chumoli. - Don kerak bo'lsa, uzlab top. Axir qanoting bor. Agar mening sendaqa qanotim bo'lganida ming chaqirim joyga ham erinmay borib kelar edim.

- Qanot menga don izlash uchun berilgan emas, - debdi Chumchuq.

- Mushukdan saqlanish uchun berilgan. Bo'lmasa xirmonga borib to'yib kelardim. Lekin u yerda Mushuk bor. Qo'rqaman, meni yeb qo'yadi.

- Nega Mushuk seni yeydi-yu, meni yemaydi? - debdi Chumoli.

Chumchuq kulib yuboribdi:

- Gapingni qara-yu, Mushuk seni boshiga uradimi? Sening go'shting oz.

Buning ustiga achchiqsan. - Menga o'xshab mehnat qilsang, sen ham terlab azziq bo'lib qolar eding, - debdi Chumoli.

- Sen bo'lsang doim tekin ovqat qidirasan. Sen achchiqsan, men shirinman deb maqtanmay qo'yaqol. Aslida sen o'zing shirin emassan, joning shirin. Joningni koyitging kelmaydi - Mayli nima desang ham deyaver, lekin mana shu bug'doyingni menga beraqol, - deb yalinibdi Chumchuq.

Shu payt qayoqdandir paydo bo'lib qolgan olg'ir Mushuk bir hamla qilib, Chumchuqni tappa bosibdi.

- Voy, Chumolijon, meni qutqar, Mushukni chaqib ol! - deb chirillabdi Chumchuq.

Shunda Mushuk Chumchuqni tishlab, yugurganicha tepalikning narigi tomoniga o'tib ketibdi.

- Ey nodon Chumchuq, - debdi Chumoli o'zicha kulib, - Mushuk seni yeydigan bo'lsa, bu yerdan ham topar ekan-ku, sen xirmonga borishdan qo'rqib o'tiribsan-a.

U shunday deb, bug'doyni tishlaganicha jo'nab ketibdi.

Sadoqat FAYZIEVA tayyorladi.

Ал-Фарғоний таваллудининг 1200 йиллиги олдидан

ИЛМИЙ АНЖУМАН

Ўзбекистон хорижий мамлакатлар билан дўстлик ва маданий-маърифий алоқалар жамиятлари кенгашида Аҳмад ал- Фарғоний таваллудининг 1200 йиллиги олдидан илмий анжуман бўлиб ўтди.

Ўзбекистон хорижий мамлакатлар билан дўстлик ва маданий- маърифий алоқалар жамиятлари кенгаши, Тошкент Давлат Шарқшунослик институти ҳамда Миср Араб Республикасининг мамлакатимиздаги элчихонаси ҳамкорлигида ташкил этилган ушбу анжуманда олимлар, мутахассислар, талабалар, пойтахтимиздаги Миср маданий маркази, шунингдек, Тошкентдаги хорижий дипломатик корпус вакиллари иштирок этди.

Анжуманда жаҳон илм-фани тараққиётига улкан ҳисса қўшган олим Аҳмад ал-Фарғонийнинг ҳаёт йўли, илмий мероси ва унинг ҳозирги даврдаги аҳамияти ҳақида маърузалар тингланди.

Анжуманда Миср Араб Республикасининг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Мамдуҳ Шавқий иштирок этди.

/ЎзА/

ҚАРДОШЛИК ТАНТАНАСИ

Юртимиз бўйлаб зўр тантана билан давом этаётган Наврўзи олам шодиёналарида Ўзбекистонда иш олиб бораётган чет эл фирма ва ташкилотлари, элчихона ва консулхоналари, қўшма корхоналари жамоалари ҳам фаол иштирок этмоқдалар.

Мирзо Улуғбек туманидаги 1-Салор маҳалласида бўлган Наврўз байрами қардошлик тантанасига айланди. Бу ерда ўнлаб миллат вакиллари истиқомат қилади, шунингдек бир қатор хорижий фирмалар иш юритишади. Маҳалла байрамини ўтказишга шу ҳудуддаги «Глобал Трейдинг компани-шўъба» корхонаси ҳомийлик қилди. «Илдам Асака» ошхонасида 300 га яқин кишига ош тортилди.

Тантанани маҳалла хотин-қизлар қўмитасининг, касаба уюшма гуруҳининг раиси Насиба Исмоилова очиб йиғилганларни, чет эллик меҳмонларни байрам билан самимий табриклади.

Ўзбекистон Республикаси «Наврўз» халқаро жамғармаси қошидаги «Муҳаммад Гармон» ансамбли катта концерт берди.

Н.ЖЎРАЕВА,
«Ишонч» мухбири.

Машриқзамин дарғалари

МУМТОЗ МАҲАЛ БЕГИМ

Аржуманд бону тахминан 1594 йилда Машҳадда туғилган. У асли эронлик бўлиб, бобоси ва ота-онаси камбағаллик юзасидан Ҳиндистонга кўчиб келиб, Акбаршоҳ мулозиматига хизматга киради. 1611 йилда Аржуман бонунинг аммаси Нуржаҳон (Меҳринисо) Жаҳонгиршоҳга турмушга чиққач, Аржуманд бонунинг бобоси Эътимодуд Давла бош вазирлик мансабига, отаси Эътиқодхон (Осафхон) эса сарой бошқарувчиси лавозимига кўтарилади. 1613 йили 19 ёшли Аржуманд бону 21 ёшли шаҳзода Хуррамга (Шоҳ Жаҳон) турмушга чиқади. Ўткир ақл-идрок ва дид-фаросат соҳибаси бўлган Аржуманд бону тез кунда тадбиркорлиги, нозик табиати, иффати ва тенгсиз ҳусн-латофати билан сарой аъёнлари ўртасида катта эътибор қозонади. Хусусан, Жаҳонгиршоҳ Аржуманд бонуни ниҳоятда эъзозларди. Чунки Жаҳонгиршоҳ билан шаҳзода Хуррам ораларида вужудга келган айрим келишмовчиликларни Аржуманд бону ҳал қилишга киришар ва бу ишнинг уддасидан чиқарди. Табиийки, бундай эзгу хизматлари эвазига ҳар икки томоннинг илтифотига сазовар бўларди. Шунинг учун бўлса керак, кўп ўтмай саройда Аржуманд бону-Мумтоз Маҳал бегим (саройнинг кўрки) дея атала бошланди. Аржуманд бонуга берилган ушбу ном унга шон-шуҳрат келтириб жаҳонга машҳур қилди ва номи тарих саҳифаларига кўчди.

1628 йил февралида эри Шоҳ Жаҳон тахтга ўтиргач, ёш малика Мумтоз Маҳал бегим салтанат ишларида унга ёрдамлашиб, режалик маслаҳатлари билан ҳукмдорни тўғри йўлга бошларди. Саройда у маслаҳатчи ва муҳрдорлик лавозимида эди.

Мумтоз Маҳал бегим яхши кунларда ҳам, оғир дамларда ҳам, ҳарбий сафарларда ҳам эрига вафодор ёр, содиқ ҳамроҳ ва жафокаш ҳамдард бўлди. У қисқа умри давомида 14 нафар фарзанд кўрди. «Тазкират ул-ҳавотин» асарида ёзилишича, Мумтоз Маҳал бегимнинг дунёда қолдирган фарзандлари саккиз нафар -тўрт қиз, тўрт ўғил бўлиб, қолган олти нафари ёшлигида нобуд бўлган. Унинг ўғиллари Доро Шукуҳ (1616-1659), Шоҳ Шужо (1617-1661), Аврангзеб (1618-1707), Мурод Бахш (1621-1658), қизлари - Жаҳон Оро бегим, Анжуман Оро бегим, Даҳр Оро бегим ва Кити Оро бегимдир.

Малика Мумтоз Маҳал бегим Шоҳ Жаҳон ҳукмронлигининг тўртинчи йили, яъни 1631 йил 17 июнь чоршанба куни навбатдаги сафар чоғида, Бурҳонпурда 14-нчи фарзандини туғиш пайтида 38 ёшида вафот этди. Мумтоз Маҳал бегим ҳаёт билан видолашаркан, эри Шоҳ Жаҳондан фарзандларига меҳрибон бўлишни, бундан буён бошқа уйланмасликни ва ниҳоят, унга атаб, дунёда тенги йўқ улуғвор, ҳашаматли мақбара бунёд эттиришни илтимос қилади.

Мумтоз Маҳал бегим ўлим олдидан ўз болалари билан видолашаркан, Шоҳ Жаҳоннинг аҳволидан хабардор бўлиб, унга ғамхўрлик қилиб туришни ўзининг катта қизи-Жаҳон Оро бегим зиммасига юклайди.

Шоҳ Жаҳон севикли рафиқаси Мумтоз Маҳал бегимнинг васиятларига тўла амал қилади. Зотан, у кейинги 36 йиллик умри давомида уйланмай ўтади. Мунис ва вафодор рафиқасининг номини абадийлаштириш мақсадида, унга атаб ялтироқ оқ мармардан ҳашаматли мақбара қурдиради. Агра шаҳридаги улкан мақбаранинг қурилишига йигирма минг мутахассис уста ва ишчилар жалб қилиниб, 18 йилда қуриб битказилди. Бу улуғвор обида - «севги ва вафо» қасрининг қурилишига 40 миллион рупия маблағ сарфланган.

Мақбара қуриб битказилгач, марҳума Мумтоз Маҳал бегимнинг ҳокини кўчириб келтириб дафн этишади. Ушбу улуғвор ҳашаматли мақбарани Мумтоз Маҳал бегим бошига кийдирилган тож рамзида «Тож Маҳал» деб атайдилар.

ЖАҲОН ОРО БЕГИМ

Жаҳон Оро бегим Шоҳ Жаҳоннинг катта қизи. У 1614 йилда туғилган. Шоҳ Жаҳоннинг тахтга ўтириш маросимида Жаҳон Оро бегим 14 ёшда эди. Отаси унга 40 минг дона ёқут жавоҳир инъом этиб, яна йилига 600 минг рупия миқдорида нафақа белгилаган эди.

Онаси Мумтоз Маҳал бегим вафот этган чоғда Жаҳон Оро бегим ўн етти ёшда эди. Бинобарин, онасининг васиятига кўра, шоҳ оиласини бошқариш унинг зиммасига тушди. Жаҳон Оро бегимнинг жисми исмига монанд бўлиб, ҳусн-латофатда, ақл-идрокда ва илму одобда табиат унга сахийлик қилган эди. Боз устига, яхшигина ғазаллар битарди. Шоҳ Жаҳон бу қизига алоҳида меҳр ила қарарди. У Мумтоз бегимдан қолган барча бойлик ва мулкларни шу қизига топширади.

Оқила Жаҳон Оро бегим ака-укалар ўртасидаги келишмовчилик, ҳатто отаси билан укаси Аврангзеб ороларида келиб чиқадиган можароларни усталик билан бартараф қилишга моҳир эди. Унинг саройда обрў-эътибори орта бориб, аста-секин онаси Мумтоз Маҳал бегимнинг мавқеини эгаллай бошлади. Зотан, Жаҳон Оро бегим салтанат ишларини бошқариш, ички ва ташқи сиёсат, дипломатия масалаларида отасига фойдали маслаҳатлари билан ёрдамлашар эди. Унда furthermore бобокалони Бобуршоҳга ўхшаш меъморчилик ва ободончилик ишларига қизиқиш ва ҳавас катта эди. Бинобарин, Аграда қурилган жомеъ масжидининг тарихи (лойиҳа) Жаҳон Оро бегимнинг қаламига мансубдир. У Деҳли, Сурат, Амбола, Беҳал ва Панипат шаҳарларида карвонсаройлар қурдирди, Лоҳурда эса оромбахш катта боғ бунёд эттирди. Жаҳон Оро бегим мамлакатдаги ғариб-ғурабо ва фақирларга моддий ёрдам уюштириб, камбағаллар учун уй-жойлар қурдирди. Шунингдек, Кашмирда «Пари Маҳал» (Парилар саройи) номли ажойиб боғ барпо қилди. Шаҳдхонободда Алимардонхон ариғини қаздириб, нақшкор ҳовуз қурдирди. Жаҳон Оро бегимнинг илм-фан бобида ҳам қалам тебратгани тарихдан маълум. Чунончи «Рисолайи соҳибия» (Дўстлик ҳақида рисола) асари мавжуд.

1658 йили тахт талашган Аврангзеб Оламгир ўз акаси Доро Шукуҳни мағлубиятга учратиб, укаси Мурод Бахшни зиндонга ташлайди. Бемор, хаста отаси Шоҳ Жаҳонни ҳибсга олиб, Аградаги «Қизи қалъа» номли саройда назоратда сақлайди. Укаси Аврангзебнинг ҳатти-ҳаракатларидан норози бўлган Жаҳон Оро бегим мамлакатни ака-укалар ўртасида тақсимлашни, жумладан Доро Шукуҳга Панжобни, Мурод Бахшга - Гужаротни, Шоҳ Шужоъга - Бенгални, Аврангзебнинг катта ўғли (зиндонда эди) Муҳаммад Султонга - деканни бўлиб беришни маслаҳат беради. Аммо, Аврангзеб бу таклифни қабул қилмайди.

Ота-бола, ака-укалар ва дўстлар орасига тушган низо ва уларнинг фожиали қисмати Жаҳон Оро бегимни қаттиқ изтиробга солади. Дилхаста малика дунё ишларидан қўл ювиб, маҳбусликда кун кечираётган хаста отасига хизмат қилиш билан ўзига таскин беради. У 1658 йилдан то 1666 йилгача «Қизил қалъа қасрида маҳбусликда ётган отаси Шоҳ Жаҳоннинг хизматида бўлади. 1666 йилда Шоҳ Жаҳон маҳбусликда, ғарибона аянчли аҳволда, ўз севикли ёри Мумтоз Маҳал учун қурдирган Тож Маҳал мақбарасидан кўз узолмай, қизи Жаҳон Оро бегим қўлида ҳаётдан кўз юмади.

Жаҳон Оро бегим гарчи шоҳ қизи бўлса-да, табиатан камтар ва олий ҳимматлилиги туфайли бойлик ҳамда шон-шуҳратларга қизиқмаган. У 1681 йилда олтмиш етти ёшида вафот этди. Уни Деҳлидаги Зарзари Бахш қабристонига дафн этадилар. Ҳар ҳолда ўзининг васиятига мувофиқ бўлса керак, қабрига қўйилган оддий қабр тошига шундай байт ёзилган:

Ба ғайри сабза напўшад касе мазори маро,
Ки қабрпўши ғарибон ҳамин гиёҳ бас аст.

Мазмуни: «Яшил майсадан ўзга ҳеч ким қабримни ёрмасин, токи ғариблар қабрини ёпмоқ учун шу гиёҳнинг ўзи кифоядир».

Турғун ФАЙЗИЕВ.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ЯНГИЛИКЛАРИ

Энг сўнгги хабарларга қараганда Тожикистоннинг Кофарниҳон туманида мухолифат кучлари томонидан ўтган ҳафтада асир олинган ҳукумат қўшинларидан 73 нафари озод қилинган. Мухолифат кучлари матбуот вакили Хабиб Сангиновнинг сўзларига қараганда қолган асир ҳукумат қўшинлари бу ердан олиб чиқиб кетилгандан сўнг озод қилинар эмиш.

***

Яқинда Тожикистон Бош вазирининг биринчи ўринбосари лавозимига тайинланган Хожиакбар Тўражонзоданинг фаолияти тўхтаб қолган. У икки ҳафтадан бери ишга чиқмаган. Ҳукумат уни шахсий соқчи билан таъминламагани бунга сабаб бўлган.

***

Мухолифат лидери Тожикистондаги яраш комиссиясининг раҳбари Саид Абдулло Нурий Душанбеда тўрт нафар, Панжда уч нафар қочоқни отиб ўлдиришидан ўз ташвишини билдириб, айбдорларни топиб жазолаш лозимлигини айтган.

***

Туркманистон ташқи ишлар вазири Борис Шихмуродов Бокуда ўз ҳамкасби билан учрашиб, Каспий денгизи мақоми тўғрисида музокаралар олиб борган. Мухбирлар билан учрашувда у иккала томоннинг бу масала хусусидаги қарашлари анча яқинлашганини билдирган.

***

Интерфакс агентлигининг хабарига қараганда Қозоғистон НАТОда ўз ваколатхонасини очган. Республиканинг Бельгия қироллигидаги элчиси А.Карбасов зиммасига бу ишга раҳбарлик қилиш юклатилган.

***

Туркманистон Президенти маҳкамасининг берган хабарига қараганда яқинда бўладиган Олий Мажлиснинг сессиясида республиканинг асосий қонунига баъзи ўзгартишлар киритилиши мўлжалланаяпти. Хусусан Президент ўз зиммасидаги ваколатларнинг баъзиларини парламент ихтиёрига бермоқчи.

НАВРЎЗ ЭТАДИ ДАВОМ...

Қорақалпоғистон заминида ҳам Баҳор ва Шодлик байрами - Наврўз тантаналари юксак савияда ўтмоқда.

Бердақ номидаги Қорақалпоғистон Давлат университетида айниқса, байрам тантаналари қизиқарли, сермазмун ҳамда ҳаяжонли дақиқаларга бойлиги билан ажралиб турди. Даврага қадрли меҳмонлар - Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгаши Раиси Тимур Камолов раҳбарлигидаги бир гуруҳ ёшуллилар ташриф буюриши байрамга ўзгача файз бағишлади.

Байрам муносабати билан талаба ва ўқитувчиларни университет ректори, профессор Қуанишбой Ўтениёзов қизғин ва самимий равишда қутлади. Шундан кейин миллий кийимлар хўб ярашган йигит-қизлар ўзбек, қорақалпоқ, қозоқ ва бошқа туркий халқларнинг дастурлари, ўйин-томошаларини маҳорат билан намойиш этишди. 30 дан ортиқ таомларнинг дастурхонларга тортилиши - халқимизнинг нақадар мўлкўлчиликка, баракага эга эканлигини яна бир бор ойдин кўрсатиб турди.

Бадиий ҳаваскорлар ижросида катта концерт томошалари намойиш қилинди, рангба-ранг спорт мусобақалари ўтказилди.

Хуллас, баҳор ва янгиланиш, покланиш байрами - Наврўз тантаналари кун бўйи давом этди. Куй-қўшиқларга, қўшиқлар ўйин-кулгига уланиб кетди.

Наврўз байрами тантаналари Қорақалпоғистоннинг барча шаҳарларию овулларида давом этмоқда.

Абду РАҲМОН,
«Ишонч» мухбири

Ғаллаорол тумани «Гаштак» халқ фолклор этнографик дастаси янги қўшиқ устида ишламоқда.

Н. АЛМУРОДОВ олган сурат.

АССАЛОМ, НАВРЎЗ!

Ассалом, эй Наврўзи олам,
Хуш келибсан боғу бўстонга!
Истиқлолдан нур эмган шул дам,
Ҳур диёрим — Ўзбекистонга.

Сен борсанки, олам мунаввар,
Яшнагайдир ўлкам боғлари.
Бўйин чўзиб булутлар қадар,
Виқор билан боқар тоғлари.

Хаёлимни олиб қочасан,
Эслатасан висол онларин.
Чаманзорга гуллар сочасан.
Минг тасанно, сенга офарин!

Беланчакни аста тебратган
Оналарнинг алласидан сен.
Дилдан жўшиб, мадҳинг куйлаган
Ҳофизларнинг лласидан сен.

Зебоаниб келибсан, баҳор,
Йўлларингга солай пояндоз.
Сен ҳамиша кўркам, бетакрор.
Чиқажакман сен сари пешвоз.

Темур ТУРСУН

Самовий учар ликопчалар хусусида

ТУНДА

Перулик савдогарлар-Жоэль Гуллиш, Рафаэл Полайан ҳамда Хулис Мехия ўзлари яшайдиган қўрғонга кеч тунда қайтишаётганди. Перу пойтахтидан 550 км нарида Уампаран қишлоғига етиб келишганда автомашинанинг мотори тўсатдан ўчиб қолса бўладими? Шунда денг, қишлоқнинг шимол томонидаги ғордан секин учиб келаётган уч «ликопча» кўринди. Диаметри тахминан 100 метрлик энг катта «ликопча» ўзидан икки ҳисса ихчам бўлган бошқаларини етаклаб келарди.

Самовий учар ликопчалар ўзларидан тилларанг нур таратганча, гоҳ шимолга, гоҳида жанубга юриб, йўналишини ўзгартирар эдилар. Маҳаллий стадионга етгач, ерга қўнишига 10 метр қолганда ҳавода муаллақ тўхтади.

Савдогарларнинг гапларига қараганда, улар «ликопча» ичида чироқлар ёқилгани, ҳамда жажжи шарпалар юрганини кўришган. Кузатишлар деярлик 10 дақиқа давом этган. Сўнгра, «ликопча»лар Кордильер-Бланк тоғ чўққилари ортига ўтиб кетганлар.

Хорижий матбуот хабари асосида
Маҳмуд АБДУРАИМОВ тайёрлаган.

Касаба уюшмалари спорти

ТУРНИР ЯКУНЛАНДИ

Газетамизнинг ўтган сонларидан бирида қишлоқ болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари ўртасида мини-футбол бўйича Республика турнири ўтказилиши ҳақида хабар қилгандик. Ўтган ҳафтада мазкур турнирнинг сўнгги босқич мусобақалари бўлиб ўтди. Тошкент Давлат Аграр Университети спорт залида ўтказилган мусобақаларда Фарғона, Андижон, Наманган, Сирдарё, Самарқанд, Навоий, Бухоро, Сурхондарё ва Тошкент вилояти ҳамда Қибрай тумани ёш спортчилари майдонга тушдилар. Негадир илк бора ўтказилаётган турнирга Жиззах, Қашқадарё, Хоразм вилоятлари вакиллари қатнашмадилар. Жамоалар дастлаб икки гуруҳга бўлинган ҳолда ғолиблик учун кураш олиб боришди. Биринчи гуруҳдан Фарғона, Сирдарё, Самарқанд, Навоий ва Бухоро вилояти вакиллари жой олишди. Қизиқарли ва муросасиз ўтган баҳсларда самарқандлик ёш футболчилар биринчи ўринни эгаллашди ва финалга йўлланма олишди. Иккинчи гуруҳда эса пойтахт вилоят вакилларига муносиб рақиб топилмади. Сурхондарёликларга эса иккинчи ўрин насиб этди. Якшанба куни турнир ғолиблари аниқланди. Дастлаб учинчи ўрин учун бўлган баҳсда Сирдарё ҳамда Сурхондарё вилояти вакиллари майдонга тушган. Шу куни сурхондарёликлар шу қадар чиройли ўйин кўрсатишдики уларни айни ўша дамларда ҳеч бир жамоа тўхтатиб қола олмасди. Учрашув 5:2 ҳисобида Республикамизнинг Жанубий вилоятидан ташриф буюрган спортчилар фойдасига ҳал бўлди.

ФИНАЛ. Бу гал майдонда Самарқанд ва Тошкент вилояти мини-футболчилари сафланишди. Ҳакамнинг ўйин бошланганини англатувчи хуштаги янграли ва ўйин бошланди. Ҳар иккала жамоа жуда чиройли, профессионалларга мос ўйин намойиш этди. Мухлисларнинг кўпчилиги пойтахт вилояти вакилларини қўллаб-қувватлаб туришса-да, самарқандликлар рақибларидан ҳар томонлама устун эканликларини намойиш этишди. 3:2 ҳисоби учрашув қанчалар муросасиз ўтганлигидан далолат бермайдими?..

Илк бор ўтказилаётганлиги учунми мусобақани ташкиллаштиришда айрим камчиликлар ҳам бўлди. Лекин асосийси бу турнир натижасида қишлоқларимизда спортга бўлган, жумладан футболга бўлган эътибор ўзгарди. Истардикки, бу турнир анъанавий бўлиб қолса ва яна келгуси мусобақаларда барча вилоятлар жамоалари ташриф буюришса. Бундан фақат спортимиз ютади.

Дониёр ЮСУПОВ.

БАҲСЛАР КЕСКИН БЎЛАДИ

Бугун футбол бўйича биринчи табақа жамоалари Ўзбекистон 7-миллий чемпионати байроқларини кўтаришади. Бу йил биринчи табақада 20 жамоа тўп суради. Баҳслар жуда кескин ўтиши аниқ, негаки биринчи лигада ҳам бир қанча кучли жамоалар пайдо бўлмоқда. Албатта, ҳали мавсум бошланмасданоқ кимлар ғолиб чиқади ва яна кимлар биринчи табақани тарк этиши ҳақида ғалати бўлсада, журналист сифатида ўз мулоҳазаларимизни айтиб ўтишни ихтиёр этдик.

Албатта ғолиблик учун ўтган йили Олий табақани тарк этган «Афросиёб» (Самарқанд) ва «Янгиер» (Янгиер) жамоаларининг шашти анча баланд. Айниқса янгиерликлар феврал ойида ўтказилган «Пахтакор-79» хотира турнирида жуда шиддаткор ўйин намойиш этишди. Ва ўзларининг олий табақага бериладиган йўлланмага асосий даъвогарлардан бири эканликларини кўрсатиб қўйишди. «Афросиёб» жамоасининг таркиби ҳам анча кучайган. Ўтган йили кичик бронза медалини қўлга киритган «Истиқлол» (Тошкент) клуби ўтган йилги таркибни тўлалигича сақлаб қолган. Демакки, улардан ҳам улкан натижаларни кутишимиз мумкин. «Шўрчи» жамоаси олтинчи миллий чемпионатда бешинчи ўринни эгаллаганди. Бу йил улар камида иккинчи ўринни эгаллашни ўз олдиларига мақсад қилиб қўйишган. Шунингдек «Кимёгар» (Чирчиқ),«Тўқимачи» (Фарғона), «Хива» (Хива), «Шаҳрихон» (Шаҳрихон) жамоалари ҳам катта имкониятларга эгадирлар. Хуллас, жўжани кузда санаймиз.

Наргиза ЮСУПОВА.

«ПГС» ФИРМАСИ

Қуйидагиларни сотади:

САУНАЛАР УЧУН МАХСУС ДАВОЛАШ ЭЛЕКТР УСКУНАЛАРИ

КИЧИК НОНВОЙХОНАЛАР (4 хилдаги: 160, 80, 32 ва 8 буханка нон пиширш қувватига эга)

ЭЛЕКТР КАЛОРИФЕРЛАР - иситгичлар;

ХАМИР ҚОРГИЧЛАР;

ДУДЛАШ ВА ҚУРИТИШ ҚУРИЛМАЛАРИ;

ДИСТИЛЛЯТОРЛАР;

САНОАТ ЭЛЕКТР ПЛИТАЛАРИ

Мурожаат учун манзил: Тошкент шаҳри, С.Раҳимов метро бекати.
Тел: (3712) 79-14-29, 79-38-54

Бош муҳаррир: Саидакром САИДВАЛИЕВ

Бош муҳаррир қабулхонаси-56-25-36
Бош муҳаррир ўринбосари-56-52-89
Масъул котиб - 56-52-78
БЎЛИМЛАР:
Касаба уюшмалари ва иқтисодиёт-56-82-79. Ахборот ва спорт-56-87-63. Маънавият ва маданият - 56-82-79. Хатлар, оммавий ишлар ва мухбирлар билан ишлаш - 56-85-43. Тижорат ва ҳуқуқ -56-85-66.
ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Жиззахда - 3-82-18, Наманганда - 6-22-10, Самарқандда - 35-64-24, Фарғонада - 24-58-43, Урганчда - 6-03-40, Қаршида- 5-33-71.

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
Сотувда эркин нархда.
Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Бухоро» (собиқ «Правда Востока») кўчаси, 24-уй.
Нашр кўрсаткичи; 133; 134
Газетага 1994 йил 14 январда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 5 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Бичими А-2. Ҳажми 2 босма табоқ

«ШАРҚ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти — 21.00
Топширилди 21. 00

Буюртма Г— 01147. Нусхаси — 24.738. Масъул навбатчи: Барно СУЛТОНОВА

1 2 3 4 5 6